

בסייעתא דשמיא
מנחם-אב תש"פ

קדושת אביגל

סיכום הלכות
מליחה

בבהירות ובתמציתיות
סיכום וערך- הצב"י אוראל זאבי

לקי"י

כי ממך הכל, ומידך נתנו לך.

בחסדי שמים עליי זכיתי להיות מחובשי בית המדרש 'מרכז נרייה' בקרית מלאכי ת"ו. ויודע אני כי בעניותי אין בדברים שכתבתי חידוש או תוספת נופך לדכוותי וק"ו לגדולים ממני, אך ייעצוני כליותי לפרסם סיכום זה לזיכוי הרבים, אולי יהיה הוא לעזר לרוצים לחזור על לימודם בדרך קצרה.

וידוע שחז"ל האריכו להוכיח את מי שאינו חוזר על תלמודו, ואחד המקורות שביטאו זאת בצורה הכי מוחשית נמצא באבות דרבי נתן (פרק כ"ד): "הוא היה אומר יכול אדם ללמוד תורה בעשרים שנה ולשכחה בשתי שנים. כיצד? יושב אדם ששה חדשים ואינו חוזר בה נמצא אומר על טמא טהור ועל טהור טמא. י"ב חודש ואינו חוזר בה נמצא מחליף חכמים זה בזה. י"ח חודש ואינו חוזר בה נמצא משכח ראשי פרקים. כ"ד חודש ואינו חוזר בה נמצא משכח ראשי מסכתותיו. ומתוך שאומר על טמא טהור ועל טהור טמא ומחליף חכמים זה בזה ומשכח ראשי פרקים וראשי מסכתותיו סוף שיושב ודומם. ועליו אמר שלמה על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כלו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר אבנים נהרסה (משלי כ"ד ל' ול"א). וכיון שנפל כותלו של כרם מיד חרב כל הכרם כולו".

ודברים אלו הם תוכחת מגולה בראש ובראשונה לי, ומתוך כך לשאר הלומדים- האם אנו חוזרים על לימודנו? או שמא אנו מקיימים את 'דרשת' הפסוק "כי מציון תצא תורה"- כי מציון (המבחוץ ברבנות) תצא תורה..

ופשוט וברור שללא חזרה מתוך סיכומי הלכות שעשה אדם לעצמו קשה עד מאד לחזור בכל שישה חודשים על כל לימודו של האדם, שמתוך כך לא יימצא לו זמן ללימוד חדש, 'וקשיא למיגמר בעתיקא מחדתא'.

על כן אמרתי אולי יש לי תקוה, שעל ידי שינון מתוך סיכום זה בו נמצאים ראשי הסוגיות מהגמרא ראשונים ואחרונים עד כמה שהיה בידי הקל לתמצת ולבאר, אוכל לחזור בל"ד על הלכות אלו בתדירות גבוהה ואולי אזכה שהדברים ימצאו חן בעיני חבריי וגם הם יפיקו תועלת מכך. וזה שכרי מכל עמלי.

וקראתי שם סיכום זה 'קדושת אביגל', על שם נוות ביתי מנשים באוהל תבורך, שטורחת ומשתדלת בצרכי הבית ובגידול ילדינו יסכה מנב"ת ואלקנה נ"י. ובטוהר ליבה משתדלת לדחוף אותי להתעלות בלימוד, וגדולה הבטחה שהבטיחם הקב"ה לנשים יותר מן האנשים! יהי רצון שנזכה להעמיד דור ישרים מבורך לעבודתו יתברך, אמן.

תודתי נתונה להורי היקרים **אבי מורי אבישי זאבי ואימי הורתי קלי רחל** שחיזקוני ברוחניות וגשמיות מעודי עד היום הזה, ולא חשכו ממני מאומה. תפילתי שאזכה להיות 'בן חכם ישמח אבי', ואשמח אתכם שמחה אמיתית, בבריאות הנפש והגוף לאורך ימים ושנים. עד בניית בית עולמים.

כמו כן ברצוני להודות לחמי וחמותי היקרים- **הרב משה עמר שליט"א** ומרת **אילנה עמר** מנב"ת, שעודדוני וסייעו לי כדי שאוכל לשבת וללמוד ברציפות בכולל. ישלם ה' שכרכם ותזכו לבריאות הנפש והגוף לאורך ימים ושנים. עד עמוד כהן לאורים ותומים.

תודה שלוחה למו"ר **הרב אשר בנימיני** שליט"א, ראש כולל מרכז נריה, **והרב אשר יעקב אבידן** שליט"א שלימדו אותי וכיוונו אותי בלימודי. יהי רצון שבורא עולם ירבה גבולכם בתלמידים ותזכו לבריות גופא ונהורא מעליא. עד בוא ינון ואליה.

ברכות יחולו על ראשו של האיי צורבא מרבנו, החברותא היקרה שלי, **ר' אילן יחזקאל טאוב**, שהגיה האיר והעיר בצורה המיוחדת שלו כדי שסיכום זה יצא מלובן ומזורז לאור עולם. יהי רצון שבורא עולם ישלח לו ולב"ב שפע ברכה והצלחה ונשקוד יחד על התורה ועל העבודה בלא טרדה להגדיל תורה ולהאדירה.

בצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה' ואפיל תחינתי שיזכני להיות מיודעי שמו ולעשות רצונו כרצונו בלבב שלם ובנפש חפצה, להתעלות במדרגות העבודה- האהבה והיראה, עד אשר יזרח על עם קודש אורו של משיח אשר נולד בזה החודש, ונזכה לחזות בהתגשמות דברי הנביא- 'נחמו נחמו עמי'.

נאום זעירא דמן חברייא

אוראל בן אמו"ר אבישי למשפחת זארב (זאבי)

'ונתת יד ושם בביתך למקודשי, עריכת נר לבן ישי להעלות נר תמיד'

לעילוי נשמות יקירינו

סבי משה בן מוסא זארב ז"ל וסבתי מזל זאבי בת סאלם ז"ל

סבי שמעון בן-חמו בן אסתר ז"ל וסבתי מרסדס בן-חמו בת שמחה ז"ל

מו"ר הרב יוסף בן סעיד עמר זצ"ל ורעייתו צביה עמר בת סאלם ז"ל

סב רעייתי סעיד בן יוסף ג'מיל ורעייתו מסעודה ג'מיל בת מרים ז"ל

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים, עם שאר אחינו בית ישראל- אמן

אתחיל בשמחה הלכות מליחה

סיכום סימן סט

סעיף א:

בגמרא (ק"ג.) אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה ומדחיו יפה יפה.

איתאמר- רב הונא אמר מולח ומדחיו. במתניתא תנא- מדחיו ומולח ומדחיו. ולא פליגי- הא דחללי בי טבחה הא דלא חללי בי טבחה.

בטעם ההדחה הראשונה נחלקו הראשונים^א:

רא"ה- להעביר הדם שעל הבשר, שאם לא יעבירו יש חשש שלאחר שיגמור הבשר לפלוט צירו, יבלע מהדם שעל גביו. ר"ן וי"א במרדכי- כדי שיתרכך הבשר והמלח יוכל להוציא הדם.

מרדכי- להעביר הדם שעל החתיכה, כדי שהמלח לא יתמלא מדם שעל פניו ולא יהיה בכוחו להוציא הדם שבתוך הבשר.

הגהות מיימוניות בשם סמ"ק ושערי דורא- להעביר הדם שעל פני הבשר, שאם לא כן, המלח יבלע הדם בבשר.

ופסק מרן- צריך להדחיו קודם מליחה. ואם הדחיו הטבח אין צריך להדחיו בבית^ב. ואם אחר שהדחיו חתך^ג כל

נתח לשנים או לשלשה או שהסיר טלפי הרגלים לאחר ההדחה צריך לחזור להדחיו הגה: ואם לא עשה כן, הוי כלא הודח כלל. הדחת הבשר לכתחלה, יזהר לשרותו נגד חצי שעה ולהדחיו היטב במי השרייה, אבל אם לא שראו רק הדחיו היטב סגי ליה, ואחר כך ימתין מעט שיטפטפו המים קודם שימלחנו, שלא ימס המלח מן המים ולא יוציא הדם (הגהות ש"ד).

ונהגו שלא להשתמש בדברים אחרים בכלי ששורין בו בשר. ואם נשתנה הבשר בשרייתו מעת לעת, הבשר וגם הכלי אסורין. ועיין לקמן סימן זה. אבל פחות מעת לעת אין להקפיד. ואף במקום שנאסר הכלי, מותר לחזור ולשרות בו. (איסור והיתר הארוך)

דין בשר שמלא קרח^ד, כיצד נוהגין עם שרייתו^ה (עיין לעיל סימן ס"ח).

סעיף ב:

נחלקו הראשונים בדין בשר שנמלח ללא הדחה ראשונה: להגהות מיימוני בשם סמ"ק- אסור משום שהמלח מבליע הדם שעל פני הבשר בבשר.

י"א ברא"ש- אסור משום שהמלח הניע את הדם מעט בתוך הבשר ממקום למקום, ולא היה בו כח להוציאו, ונבלע בבשר בחזרה, ואין כח במלח נוסף להוציאו.

מהר"ם ורא"ש- מותר. מכיוון שאף בשר שלא נמלח כלל שבלע דם פליטה מבשר אחר, נכשר על ידי מליחה. קל וחומר כשמדובר על בשר בדם שלו^ו.

ופסק מרן- אם מלח ולא הדחיו תחילה, ידיחנו וימלחנו שנית^ז. ויש אוסרין^ח. הגה: וכן נוהגין, אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לצלי, ואפילו לא שהה במלחו שיעור מליחה^ט. מיהו במקום הפסד מרובה, יש להתיר.

ואם לא הודח רק מעט, קודם שמלחו, מותר בדיעבד^י. והוא הדין אם היה ס' בחתיכה נגד דם שעליו^{יא}. (הגש"ד בשם מהרא"י)

ואם נמלח חתיכה בלא הדחה עם שאר חתיכות, שאר חתיכות מותרות והיא אסורה (או"ה).

סעיף ג:

בגמרא (ק"ג.)- רב דימי מלח ליה במלחא גלניתא (גס) ומנפץ ליה.

לרמב"ם- מולחים רק במלח גס^{יב}.

לרא"ש מולחים בכל מלח, ורב דימי בא להשמיע שמותר למלוח אף במלח גס, שנופל בקלות מעל הבשר^{יג}.

רבינו ירוחם כתב שצריך שהמלח יהיה בשיעור שלא יפול מעל הבשר מרוב גסותו, ולא דק מאד כקמח. וסיים- 'ואולי שזו כוונת הרמב"ם'

ופסק מרן- לא ימלח במלח דקה כקמח, ולא במלח גסה ביותר שנופלת מעל הבשר אילך ואילך. הגה: ואם אין לו מלח אחר רק מלח דק כקמח, מותר למלוח בו.

סעיף ד:

בגמרא נאמר שצריך למלוח את הבשר 'יפה יפה'.

הראשון לאחר שהופשר שיעור מליחה ונתבשל, מותר בדיעבד. רש"ל.

^א הגהות שערי דורא כתבו לדחות זאת, מכיוון שבמקרה שלנו אין זה דומה לדם פליטה אלא לדם בעין שנפל על בשר רותח שאין המלח מפליטו.

^ב הש"ך כתב ע"פ המבואר ב"י שהלכה כמתירים במקום הפסד מרובה. אך הפרמ"ג כתב שמרן סתם להקל, אף שלא במקום הפסד.

^ג הדרכ"מ כתב שהראשונים נחלקו (אליבא דמחמירים) האם בשר זה מותר בצליה. אך לדעת המתירים מותר לצלותו. ש"ך.

^ד הש"ך בשם תו"ח הכריע שאם לא שהה שיעור מליחה (ויש שהצריכו גם שנמלח רק מעט. פת"ש) מותר לצלי. אך רש"ל וט"ז בשם תו"ח פסקו להחמיר בכל מצב (שצליה לא מוציאה דם בעין שנבלע).

^ה הש"ך כתב ע"פ התו"ח שאם הדחיו מעט, שרי בדיעבד רק אם כבר נמלח. אך אם הדחיו יפה, אף אם לא שראו, מותר למולחו לכתחילה ואין צורך לשרותו שנית.

^ו בשני מקרים אלו אנו מתירים בדיעבד, כדעת הסוברים שמליחה ראשונה היא להעביר דם שעל פני הבשר.

ונחלקו אם זה דוקא ע"י הדחה ומליחה שנית (פרמ"ג) או לאו דוקא (לבושי שרד)

^ז כי מלח דק נבלע בבשר ולא מוציא דמו. ב"י.

^ח וכן סוברים הראב"ד והרשב"א אלא שהסבירו את חידושו של רב דימי אחרת- למלח דק לא מועיל ניפוץ, אלא צריך הדחה ושפשוף לפני ששמים אותו בכלי שאינו נקוב עם מים.

^ט גם לרש"י מולחים בכל מלח. ורב דימי בא להשמיענו שמלח גס צריך ניפוץ. אך בדק לא צריך ניפוץ.

^א המעיין יראה כי ישנם למעשה שני טעמים- להעביר את הדם שעל הבשר לרכך את הבשר. אלא שהסבר הראשונים בצורך שיש להעביר את הדם שעל הבשר יוצר נפק"מ רבות.

א. האם מספיקה הדחה או שצריך שרייה. ב. בדיעבד אם מלח ללא הדחה, האם תועיל מליחה שנית. ג. חותך החתיכה לאחר הדחה. ד. שורה במים חצי מהחתיכה. ה. אם נמלחה חתיכה ללא הדחה ויש בה שישים נגד דם שעליה.

^ב הש"ך ביאר שהר"ן והי"א במרדכי אמרו דבר אחד. אך הפרמ"ג סובר כי לר"ן המליחה צריכה ללחלח את פני הבשר, ולי"א במרדכי ללחלח את הבשר עצמו.

^ג ולא אומרים 'משרק שריקי' ויכולו כן פולטו, מכיוון שהדם שעל החתיכה נחשב כדם בעין שנפל על החתיכה.

^ד אם אנו יודעים שהטבח הדחיו- מסתמא הדחיו יפה. ש"ך. ובפת"ש כתב שזה דוקא במקום שידוע שהטבחים שורים כהוגן.

^ה דוקא בסכין, דאגב דוחקיה מפליט. אך ביד (ובחוו"ד כתב שה"ה אם נגסו החתול בשיניו) לא צריך הדחה שנית.

^ו שאנו חוששים שמא נשאר בו דם. אך בדיעבד אף אם השתמש בו רותח מותר. שתולים שהיה נקי. ש"ך וט"ז בשם דרב"מ.

^ז בשר שנמלח ונמצא באמצעו קרח- יש אוסרים למולחו שנית- כיוון שאין כח במלח להפליט דם האמצעי שהבשר החיצוני יבלע מדם הבשר הפנימי. אלא תקנתו בצליה. ויש שהתירוהו על ידי מליחה שנית ובתנאי שעוד לא הדחיוהו כראוי. ואם נמלח שנית לאחר הדחה כראוי, נאסר אף לצלי.

בנוסף נחלקו בדין בשר ששהה בתוך קרח- יש שאסרוהו אחרי יום כדין כבוש, יש שאסרוהו לבישול אחרי 3 ימים כדין בשר ששהה ג' ימים ללא מליחה. ויש שהתירוהו. פת"ש.

^ח בשר שנמלח ונקפא קודם ששהה שיעור מליחה- כשיופשר צריך לכתחילה למולחו שנית. אך אם לא מלחו שנית ושהה במלחו

ובגמרא מנחות (כא.) נאמר בענין מליחה לקרבן **'מביא את האבר ונותן עליו מלח והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו, אמר אביי- וכן לקדירה ולצלי'.**

בשיעור המלח שצריך לתת על הבשר נחלקו הראשונים:
הרשב"א¹⁷ כתב שצריך לתת עליו מלח שלא יהא נאכל מחמת מלחו, ולמצוה מן המובחר ימלחנו משני צדדיו¹⁸.
תרומה, רא"ש ר"ן ורבנו אביגדור- צריך למלוח משני צדדים ושלא יישאר מקום ללא מלח.
ריב"א- צריך למלוח משני צדדים ולשפשף בידיו כדי שיבלע המלח בבשר.

הב"י כתב כי למעשה נראה כי הרא"ש והרשב"א אינם חולקים, שהרא"ש דיבר על לכתחילה, והרשב"א על דיעבד. ופסק מרן- **יפזר עליו מלח שלא ישאר בו מקום מבלי מלח, וימלח כדי שלא יהא ראוי לאכול עם אותו מלח, ואינו צריך להרבות עליו מלח יותר מזה. ומולחו משני צדדים. ועופות צריך למלוח גם מבפנים, ואם לא מלחם אלא מבפנים או מבחוץ, וכן חתיכה שלא נמלחה אלא מצד אחד, מותר.** הגה: ויש אוסרים אפילו בדיעבד¹⁹, והכי נהוג, אם לא לצורך. (ד"ע)

ודוקא אם כבר נתבשל כך; אבל אם לא נתבשל עדיין, לא יבשלנו כך, אלא אם הוא תוך י"ב שעות²⁰ שנמלח יחזור וימלח צד השני שלא נמלח עדיין ויבשלנו אחר כך, ואם הוא אחר י"ב שעות, אזי יצלנו דנורא משאב שאיב ואין הצד שנמלח כבר בולע מצד שלא נמלח. (מהרא"י בהגש"ד- דלא כאו"ה שמתיר רק לצלי ולא כרבנו אביגדור שמתיר למלחו מצד שני לעולם)

סעיף ה:

פסק מרן ע"פ הרשב"א- **אחר שנמלחה החתיכה, אם חתך ממנה אינו צריך לחזור ולמלוח מקום החתך**²¹.

סעיף ו:

נחלקו הראשונים בשיעור השהיית הבשר במלח:

רמב"ם וסיעתו²²- מיל.

רא"ש וסיעתו²³- כדי צליה. (של אותה חתיכה²⁴)

מנהג העולם (כפי שהעיד תרה"ד)- שעה²⁵.

ופסק מרן- **שיעור שהייה במלח אינו פחות מכדי הילוך מיל, שהוא כדי שלישיית שעה בקירוב.** הגה: ועל זה יש לסמוך בדיעבד²⁶ (ד"ע), או אפילו לכתחלה לכבוד אורחים

או לצורך שבת, אבל בלאו הכי המנהג להשהות במליחה שיעור שעה, ואין לשנות (תרה"ד ואו"ה).

סעיף ז:

בגמרא (קיג.) **רב דימי מלח במלחא גללניתא ומנפץ ליה. אמר שמואל- אין הבשר יוצא מידי דמו א"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה.**

לדעת רוב הראשונים²⁷, צריך לנפץ את המלח מעל הבשר קודם שמניחים אותו בכלי עם מים²⁸. אך הר"ן והגהו"מ כתבו שיש שפירשו שהמולח במלח גס מספיק לנפצו ולא להדיחו.

כמו כן, **רש"י** כתב שהמולח במלח דק, לא צריך לנפצו ולא לשוטפו, מכיוון שהוא ניתך מעצמו, וכ"נ מהמרדכי.

מצד הדין הסכימו רוב הראשונים²⁹ שמספיקה הדחה אחת טובה לאחר המליחה. **דלא כאגורל** שהצריך מן הדין שתי הדחות.

אך לכתחילה יש שכתבו שצריך להדיחו שתי פעמים³⁰ (ממה שנאמר בגמרא 'מדיחו יפה יפה') ויש שהצריכו אף שלוש פעמים³¹.

ופסק מרן- **קודם שיתן הבשר בכלי שמדיחו בו ינפץ מעליו המלח שעליו, או ישטפנו במים, ואחר כך יתן הבשר בכלי שמדיחין בו, וידיחנו פעמים, וישטוף הכלי בין רחיצה לרחיצה.**

הגה: וי"א³² שצריכין להדיח ג' פעמים, והכי נוהגין לכתחילה, על כן ישטפנו או ינפץ המלח מעליו וידיחנו ב' פעמים דזה הוי כהדחה ג' פעמים אן ישים המים תוך הכלי ואחר כך יניח בו הבשר וידיחנו ג' פעמים, והכי נהוג. ולכתחילה יתן מים הרבה בהדחה ראשונה, כדי שיבטל כח המלח שבציר.

מותר להדיח הבשר במי פירות ואין צריך מים (דרכ"מ בשם ר"ן³³).

סעיף ח:

פסק מרן ע"פ הטור- **אם לא ניפץ המלח שעליו ולא שטפו, אין לאסור, כי המים שבכלי מבטלין כח המלח.** הגה: ואפילו המים מועטים מ"מ מבטלים כח הציר. (או"ה ותרה"ד)

ויש מתירין אפילו לא היה מים כלל בכלי והניחו בו הבשר, דאין לחוש בשעה מועטת כזו שעוסקין בהדחת הבשר, ויש לסמוך עליהו. (הגה"א ומרדכי בשם ראב"ה³⁴)

¹⁷ הש"ך כתב שההיתר הוא דוקא אם נתבשל. ומשמע שאם לא נתבשל ידיחנו ויחזור וימלחנו. אך הדגו"מ כתב שאם שהה יותר מחצי שעה במלח, גם הש"ך יודה שלא צריך לחזור ולמלחו.

¹⁸ רמב"ם, הגהו"מ בשם גאון ורשב"א.

¹⁹ הגהות מיימוני הסבירו את הטעם שצריך להדיח קודם שישים בכלי עם מים- 'שלא יהא המלח רב דהא המים נתערב בהם דם והוו ליה כרותח ונאסר הכלי והבשר לכך מנפצו תחלה להתיש כח רתיחת המלח'. וכ"נ מהרשב"א.

²⁰ הגהו"מ בשם סמ"ק, רמב"ם, הגש"ד ואו"ה.

²¹ וכ"נ מהגהות אשירי ואגודה בשם או"ז.

²² רא"ש ומרדכי.

²³ הגהות אשירי והגש"ד.

²⁴ האחרונים התקשו- מה בא הרמ"א להשמיענו שלא השמיע השו"ע: לט"ז צריך לשנות את הגרסא, וממילא הרמ"א מצריך ניפוף ושטיפה, ועוד 2 הדחות. ולש"ך: א. ייתכן שהרמ"א לא חולק על מרן. ב. הרמ"א מצריך בכל אופן הדחה ג"פ. מה שאין כן למרן, אם מדיחו באויר, מספיק 2 הדחות.

²⁵ האחרונים כתבו שמקור דברי הרמ"א הם בתוספות. ודחו את הבנת הרמ"א שמותר להדיח דוקא הדחה אחרונה במי פירות (ולא הדחה ראשונה כי הם לא מרככים את הבשר), שכן מוכח ממקור הדין שמדובר אף על הדחה ראשונה.

²⁶ וכל מה שאמרינן מליח כרותח הוא דוקא כשהמלח מפליט. אך כשגמר להפליט- תשש כוחו.

¹⁷ וכן סברו רבנו שמואל ורבנו שמריה. וכתבו שאין חילוק אם מלח מבפנים או מבחוץ.

¹⁸ שהרי לא מצינו שהצריכו חכמים לחתוך חתיכה עבה טפח לשניים, ואע"פ כן המלח מוציא דמה. קל וחומר לחתיכה דקה, שלא תהא צריכה מן הדין מליחה משני צדדים.

¹⁹ דהיינו שצריך למלחו משני צדדין וגם שלא יישאר מקום מבלי מלח. אך הב"ח הוכיח מהאו"ה שבדיעבד מותר גם אם נשארו קצת מקומות ללא מלח. וכן הסכימו האחרונים.

²⁰ חילוק זה כתב רמ"א מעצמו. שהרי בהגש"ד כתב 'יום שלם', וברור שהכוונה מעת לעת. שערי בינה שם.

²¹ ולענין הלכה חלקו האחרונים על הרמ"א- הש"ך התיר במקום הפסד מרובה למלוח תוך כ"ד שעות ובלבד שלא ידיחנו (כהוגן- פת"ש) ממלחו, והט"ז התיר אף שלא במקום הפסד למלוח תוך מע"ל אף אם הדיחו.

²² אליבא דרמב"ם דמצריך חליטה ודאי שצריך להדיחה ולמולחה שנית באותו מקום, שכן המלח לא הפליט את הדם הפנימי, ועכשיו הוא מגלהו.

²³ רמב"ן בשם הגאונים, רש"י וראב"ה.

²⁴ תוספות בשם בה"ג, רשב"א.

²⁵ כ"כ הגהות אשירי ואו"ז.

²⁶ ובגמרא תרה"ד, שהם סוברים כאומרים שצריך לשהות שיעור צליה, ולא רצו לחלק בין חתיכה לחתיכה, ולכן הצריכו שעה, שזה שיעור שאפילו חתיכה גדולה יכולה להיצלות בו.

ואין לחוש בכל זה רק בהדחה ראשונה, אבל לאחר הדחה ראשונה אין לחוש. ואין חילוק בין אם הדיחו בכלי כשר או טרפה או חולבת. ואם היה מעט מים בכלי, שמבטל כח המלח שאינו חשוב עוד כרותח, אפילו הכלי חולבת או הטריפה מלוכלך עדיין באיסור, מותר¹⁷.

סעיף ט:

בשר שבושל ללא הדחה אחרונה נחלקו הראשונים בדינו:
הגהו"מ בשם סמ"ק, שע"ד ואו"ה - צריך שישים נגד המלח. כאילו המלח כולו דם (דאמרינן חני"נ בשאר איסורים).

ריב"א ור"ש מקוצי - לא בטל אפילו באלף, מכיוון שהדם אוסר המלח, והוא נותן טעם בבשר.

מהר"ם ואו"ז - מותר, שיש שישים בחתיכה כנגד דם שעליה.

אם מדובר בבשר מלוח שהתייבש במלחו לדעת רוב הראשונים¹⁸ מותר בדיעבד, שכן יש שישים כדי לבטל את הדם שבו.

ופסק מרן - **בשר שנמלח ונתבשל בלא הדחה אחרונה, צריך שיהא בו ששים כדי המלח שבו**¹⁹. הגה: וכל הקדירה מצטרף לששים. ואם יש בקדירה כ"כ כמו החתיכה שנמלח ולא הודח, הכל שרי, דודאי איכא ששים נגד המלח שעל החתיכה דהחתיכה עצמה בודאי היא שלשים נגד המלח שעליו. ואי ליכא ס' בקדירה נגד המלח, אפילו לא הושם רק בכלי שני, הכל אסור, דמאחר שיש שם מלח וציר אפילו בכלי שני מבטל²⁰. (או"ה).

בשר יבש יש להתיר אפילו בכלי ראשון, דודאי יש ס' נגד המלח שעליו מאחר שכבר נתייבש. אבל לכתחלה יזהר אפילו בבשר יבש שלא לבשלו או להדיחו במים שהיד סולדת בהם בלא הדחה אחרונה וכל זה מיירי שלא הודח באחרונה כלל, אבל אם הודח רק פעם אחת ונתבשל כך, מותר, דבדיעבד סגי ליה בהדחה אחת באחרונה.

מלח שמלחו בו פעם אחת, אסור למלוח בו פעם שנית, וכל שכן שאסור לאכול המלח אחר שמלחו בו²¹. (כל בו ואו"המ"א)

סעיף י:

בעניין נאמנות גוי בהדחה אחרונה נחלקו הראשונים:

סמ"ק - אם הגוי מסל"ת - מותר²². וכי"ש²³ אם יודע שהיהודים מקפידים להדיחו²⁴. וה"ה אם מירתת.

סמ"ג - אם הגוי יודע מנהג ישראל ויש יהודי גדול או קטן שנמצא באזור - מותר, שיפחד לפשוט.

¹⁷ כ"כ **האו"ה**. **זלא כהגש"ד** הסובר שאם הכלי מלוכלך אין להתיר אא"כ יש בבשר שישים כנגד הלכלוך. **ורש"ל** היקל עוד יותר, וסובר שאף כשאין מים בכלי, אינו אסור אא"כ יש לכלוך של חלב ממש.

¹⁸ **ראב"ן, ריב"א, מרדכי**. ואף שמהאו"ה משמע שיש נוהגים לאסרו, כדאי הם המתירים לסמוך עליהם, שהרי אף בבשר לח יש מתירים. **דרכ"מ**.

¹⁹ ואף שלשו"ע לא אומרים חני"נ בשאר איסורים. מחמירים כאן כי לא יודעים כמה דם נבלע במלח. **ש"ך**.

רש"ל כתב שצריך לשער שישים נגד כל החתיכה. אך האחרונים דחוהו, שהרי אין זה איסור דבוק.

²⁰ **אך הרש"ל** סובר שכ"כ לא מבטל (והמלח תש כוחו). **הט"ז** כתב שניתן להקל כמותו, שדין זה הוא דרבנן. **והש"ך** כתב שיש לסמוך על דבריו במקום הפסד מרובה.

הט"ז כתב לעניין בשר ללא מלח שניתן בכלי ראשון - אם הוא בשר שור, מותר. ואם שאר בשר, אסור.

²¹ ובדיעבד מותר. **ת"ח**. ודוקא אם כבר נתבשל. **ש"ך**. ובספר **אפי רבני** התיר לאכול כשהתייבש. **והש"ך** השאיר בצ"ע.

²² **זלא כר"ן, רמב"ן ורי"ב בשם הר"ם**. וטעמם, מכיוון שהמלח שורף הדם ולא בולעו.

ריב"א - מכיוון שניתן לטעום את התבשיל, לא סומכים על הגוי.

או"ה בשם **הר"י מאורלייני"ש** - אומרים שמסתמא הגוי הדיח מכיוון שהוא מקפיד על נקיות, ואע"פ שלא סח ולא מירתת.

ופסק מרן - **עובד כוכבים משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה, ואין ידוע אם הדיחו, אם יודע העובד גלולים מנהג ישראל סומכין על דבריו, אם היה שם ישראל יוצא ונכנס או שום קטן בן דעת**. הגה: ובחד מינייהו סגי²⁵, או במסיח לפי תומו שהדיחו יפה או שישראל, אפילו קטן, יוצא ונכנס, דמרתת הואיל ויודע מנהגי ישראל.

מיהו אם מיחה לעובד גלולים שלא ידיחו בלא רשותו, והוא עבר על דבריו, אסור, דהא חזינן דאינו מרתת ואין לסמוך גם כן אדבריו. (**הגש"ד ואו"ה**)

סעיף יא:

בעניין בשר שנתבשל בלא מליחה - אם יש בתבשיל שישים, מוסכם שהתבשיל מותר²⁶, אך בדין החתיכה עצמה נחלקו הראשונים:

לרא"ש ורשב"ט החתיכה מותרת, שהדם שיצא התבטל, והדם שנשאר הוא דם שלא פירש. **אך הגהות מיימוני, ראב"ן, הגש"ד ואו"ה** כתבו לאסור, מכיוון שהבישול הניע את הדם ממקום למקום בחתיכה, וכן יש לחוש שמא הגביה את החתיכה מחוץ לרוטב קודם שפלטה כל הדם.

ופסק מרן - **בשר שנתבשל בלא מליחה, צריך שיהיה בתבשיל שישים כנגד אותו בשר ואז מותר הכל**. הגה: ויש אוסרים אותה חתיכה אפילו בדאיכא ס' נגד החתיכה, והכי נהוג אם לא לצורך, כגון לכבוד שבת או לכבוד אורחים, דאז יש לסמוך אדברי המקילין.

ואם נמלחה חתיכה ולא נמלחה כראוי, דינה כאלו לא נמלחה כלל. וכן בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה, אף אם נמלח דינו כאלו לא נמלח, ואם נתבשל צריך ס' כנגדו. (**או"ה**).

סעיף יב:

כתבו **הגאונים** שבשר ששהה שלושה ימים ללא מליחה נתייבש דמו בתוכו ולא יצא עוד ע"י מליחה, ואין לאכלו מבושל.

הר"ם והאו"ז התירוהו בצליה.

הריב"ש כתב שבברצלונא אסרוהו אף בצלי. אך זו חומרא יתירה.

²³ ואע"פ שנאמן רק לעדות אישה, שאני הכא שיש חזקת נקיותא. או משום שכיון שזהו דין דרבנן סומכים עליו.

²⁴ **הט"ז** כתב שנשאל בעניין אשה ששכחה אם מלחה, והורה להקל, מכיוון שזהו דין דרבנן ודרכה למלוח (ואין לומר שהבשר בחזקת דם, שכן ברוב פעמים היא מולחת, ורוב עדיף מחזקה). **אך נקוה"כ** חלק עליו וכתב שלא סומכים רק על ספק דרבנן, שאם כן למה הפוסקים הצריכו מסל"ת או מרתת, שהרי בלא זה זהו איסור דרבנן. ואין לומר שהולכים אחר הרוב, אדרבה, יש לומר שלא מלחה מכיוון שמליחה היא עסק רב ולא ייתכן ששכחה.

²⁵ **הב"ח והדרישה** הגיהו בדברי הסמ"ק כך שידיעתו של הגוי מועילה רק במקרה שמרתת. אך האחרונים דחו דבריהם, וכתבו שאין הכוונה שהוא יודע שהוא מתכוון להעיד על כשרות או פסול, אלא שהוא מסיח עם אחרים וכדומה.

²⁶ שהרי מסתמא יעשה כמנהגם.

²⁷ **הש"ך** כתב **שמהרמ"א** נראה שהבין שהשו"ע פסק **כסמ"ק**, אך יותר נראה שפסק **כסמ"ג**.

²⁸ **הראב"ד** כתב שצריך לשער רק בדם שהחתיכה פלטה, והוא ודאי בטל בשישים.

כמו כן היו שצירפו לסניף להקל אם המים שבכלי היו רותחים עוד קודם שהשליכו לשם את הבשר, שהיו חליטה והדם לא יוצא (ארחות חיים). וכן הורה **הברכ"י** להקל במקום דוחק.

ופסק מרן- **בשר המלוכלך בדמים שנשרה במים** מעת לעת, יש אוסרים לאכלו כי אם צלי, אלא אם כן יש במים ס' כנגדו. ויש אוסרים אפילו לצלי, והכי נהוג¹¹.

סעיף טז:

בגמרא (ק"ג). **אמר שמואל- אין מניחין את הבשר אלא על גבי כלי מנוקב.**

והסכימו הראשונים¹² שכלי מנוקב לאו דוקא, אלא כל ששופך עליו מים והם נוזלים מיד לבחוץ.

עוד בגמרא (ק"א): **אמר רב נחמן אמר שמואל- קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח**, דמליח הרי הוא כרותח, ואף רבי אמי שבר קערה שנמלח בה בשר.

ובענין סכין ששחט בה נחלקו האם כדי להשתמש בה בצונן צריך להדיחה או לא (ומספיק לקנחה).

נחלקו הראשונים בדיון שימוש צונן בקערה שמלחו בה בשר: ראב"ד ורמב"ן- דין הקערה כדיון סכין, וצריכה הדחה¹³.

רשב"א- מותר להשתמש בקערה צונן ללא הדחה, ע"י קינוח¹⁴.

י"א ברשב"א- לא מועילה הדחה, מכיוון שהמליחה עושה את הקערה רותחת לעולם.

ופסק מרן- **אין מולחין אלא בכלי מנוקב או על גבי קשין וקסמין או במקום מדרון, בענין שאם ישפך שם מים יצאו מיד.** הגה: ודף חלק ברהטני, שמים זבין ממנו, אין צריך להניחו במדרון. אבל אם אינו חלק ברהטני, צריך להניחו במדרון שיצאו המים ממנו. ואפילו בכלי מנוקב יזהר לכתחלה שיהיו הנקבים פתוחים. ולכן לא יעמידו על גבי קרקע, כי הוא ככלי שאינו מנוקב. וכן מחמירין קצת לשום תוך הכלי מנוקב קש או קסמין, כי הבשר יסתום הנקבים (הגה"א ואו"ה) ובדיעבד אין לחוש לכל זה. (ד"ע)

ואם מלח בכלי שאינו מנוקב, אסור להשתמש באותו כלי בדבר רותח. הגה: ואם נשתמש בו, בעי קליפה אם הוא דבר יבש, ואם הוא דבר לח, בעינן ששים נגד קליפה מן הקערה¹⁵

¹¹ ולא נחשבת דשיל"מ כי מותר לצלותה, מכיוון שלצלי לא נאסרה מעולם.

¹² הש"ך הקשה למה בטלה ברוב, והרי הוי מין בשאינו מינו. וכתב שייתכן שרוב לאו דוקא, ובעינן שישים.

¹³ האחרונים תמחו על הש"ך, שהרי לדם יש טעם של בשר, והוי מין במינו (לבי"ש), וכן דם שבישלו דרבנן, ואף במין בשאינו מינו יתבטל ברוב (בן הש"ך).

¹⁴ דוקא כל אחת לבד, או כולם ביחד ע"י שירבה עליהם היתר. ש"ך.

¹⁵ **וכ"כ רבינו ירוחם** בשם מהר"ם (אך מהב"י מבואר שמהר"ם כדעת המתירים לגמרי). אלא שלשונו היא **בשר המלוכלך בדמו**.

¹⁶ **והש"ך** הבין מכך שאין מי שמתיר בבשר המלוכלך בדמו. שכן הראשונים שהביא האגור היתירו רק בשר שלא נמלח. אך מדברי ה"ט"ז נראה שאין חילוק בכך.

¹⁷ באותם מים. אך אם הוחלפו מימיו, או אם הושם בנהר- אין הוא נחשב ככבוש. **פת"ש**.

¹⁸ אם בשר לא מוכשר נכבש בדמו ויש שישים כנגדו במים- **לת"ח** מותר (שכבוש אינו כמבושל לכל דבר). **ולרש"ל** אסור.

¹⁹ **הגהו"מ בשם סמ"ג ורא"ש**. ו**תרה"ד** הסביר שאף **שבאו"ז** משמע שדוקא בלוח נוטה מותר, יש לומר שזה דוקא אם יש בלוח גומות.

²⁰ שרתיחת הקדרה ע"י מליחה שוות ערך לבליעה שע"י דוחק הסכין.

²¹ שבקערה אין דוחקא ואינה דומה לסכין. **בין לרשב"א ובין לראב"ד יש לומר** שמה שרבי אמי שבר את הקערה שמלחו בה בשר, הוא מחשש שמא ישתמשו בה רותח, או שמדובר בכלי חרס שחמור דינו וחשש שמא ישתמש בו ברותח. **רשב"א**.

²² **הש"ך** ביאר שהרמ"א מיירי בקערה צוננת, ואע"פ שבסימן צ"א כתב שכל דבר שצריך קליפה ואי אפשר לקלפו מותר בדיעבד (וכאן הצריך שישים כנגד הקליפה למרות שלא שייך לקלפו),

ובענין בישולו לאחר צלייתו לדעת רוב הראשונים אסור, שכן ייתכן שהצליה לא הוציאה את כל הדם, והבישול יוציאנו. אך האו"ה התיר לבשלו אחר הצליה.

ופסק מרן- **בשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא מליחה**¹⁶, נתייבש דמו בתוכו ולא יצא עוד ע"י מליחה ואין לאוכלו מבושל, אלא צלי. ואחר שצלאו לא יבשלנו, ואם בישלו מותר¹⁷. ואין להשהות בשר ג' ימים בלא מליחה, דחיישינן שמא יבשלו (תרה"ד).

סעיף יג:

האגור כתב שאם שפכו מים על הבשר תוך שלושה ימים¹⁸, אפשר להשהותו עוד שלושה ימים. אך כתב שהמהדרים שורים את הבשר בתוך מים כמו שתי שעות. וכ"פ ב"ז ואו"ה. אך הגהות מהרא"י כתב שאין להתיר זאת. ופסק מרן- **ואם שרו אותו במים תוך הג' ימים, יכול להשהותו עוד שלשה ימים אחרים פחות חצי שעה**¹⁹. בשר שנמלח וספק אם נמלח תוך ג', מותר (או"ה).

סעיף יד:

פסק מרן ע"פ האגור- **בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות, בטלה ברוב**²⁰ ומותר לבשל כולו²¹, ואפי' היתה ראויה להתכבד. וכן הדין בנתבשל בלא מליחה ונתערב אח"כ באחרות.

סעיף טו:

בענין בשר שלא הוכשר ונשרה במים מע"ל נחלקו הראשונים:

י"א באגור²²- אסור לגמרי. שהדם נבלע בו.

י"א באגור- מותר לצליה, שהאש תוציא את הדם שנבלע.

תוספות ומהר"ם- מותר לגמרי ע"י מליחה.

מהר"ם כתב שאם יש שישים במים כנגד החתיכות מותר- כי מה שיצא נתבטל במים, ומה שבתוך החתיכה יצא ע"י מלח.

²² בענין שומן אוזים שייפסד על ידי צליה:

יש שהתירו בדיעבד. יש שאסרו בדיעבד. ויש שהתירו ע"י מליחה וביטול במים או בבשר אחר.

²³ **ורש"ל** אוסר אף בדיעבד.

²⁴ **בפת"ש** כתב שאם חולטו לאחר צליה יש להתיר במקום הצורך. ואם השהו אותו שיעור מליחה וצלאוהו, מותר לבשלו לכתחילה.

²⁵ כ"כ מהרי"ו בשם מהר"ר עוזר. אך במעיל צדקה פסק לאסור.

אם מלחו בשר ששהה ג"י בכלי מנוקב, ואח"כ שוב מלחו בכלי שאינו מנוקב ומצאו בו ציר- פסק **רש"ל** להתיר. כי אם המלח מוציא דמו, יצא כבר במליחה ראשונה, ואם אין בו כח להוציא דמו, לא יוציא אף במליחה השניה. ו**נקודות הכסף** כתב שרש"ל צ"ע.

אם מלח בשר ששהה ג"י עם שאר בשר, **לט"ז** אסור, שלא אומרים שמתוך שיוציא דמו יוציא גם דם שבלע, שהרי לא ברור שיוצא ממנו דם. אך **נקוה"כ** התיר משני טעמים: א. לחומרת הגאונים אין מקור בש"ס, והבו דלא לסיף עליה. ב. גם הגאונים לא אמרו שלא יוצא כלל דם, אלא שלא יוצא כל הדם, ועם המעט שיוצא, יוציא גם דם שבלע.

²⁶ **בהגהות שערי דורא** כתב ששמע שאף אם שהה יותר משלושה ימים, יהיה ניתן למלחו אם ישרו אותו במים. כי הדם יתעורר על ידי השרייה. אך האו"ה כתב שאין לסמוך על כך.

²⁷ ובענין עופות שהדיחם בעורם נחלקו האחרונים אם להתיר (שהמים מחלחלים דרך העור) או לאסור (כי העור מונע מהמים לרכך הבשר). ואם שרה את העוף (או שפשפו היטב) במים נראה להתיר. **נוב"י**.

²⁸ **לש"ך** לאו דוקא, אלא זמן מועט. אך **הט"ז** כתב שחצי שעה הוא זמן השרייה הראשונה, ומונים ג"י מע"ל מתחילת השרייה הראשונה.

²⁹ **הט"ז** כתב שה"ה אם התערבה חתיכה שלא נמלחה עם שתיים שנמלחו, אף אם לא עברו עליה ג"י- מותרות כולם ולא צריך למלחם, מכיוון שמליחת כולם היא הוצאה. אך **נקוה"כ** חולק.

(רשב"א^ב). ויש אומרים שאפילו בצונן אסור להשתמש בו בלא הדחה^ט, ואם נשתמש בו בלא הדחה, ידח מה שנשתמש בו. הגה: אבל מותר לחזור ולמלוח בה בשר לאחר שניקבה, או אפילו בלא נקיבה^ט אם הבשר שהה כבר במליחתו והודח^ט (הגש"ד ואו"ה).

סעיף יז:

נחלקו הראשונים האם האיסור להשתמש ברותח בקערה שמלחו בה בשר הוא דוקא בקערה שאינה נקובה (רא"ש^ט), או שאפילו אם היא נקובה נאסרה (ר"ן^ט). ורבינו פרץ חילק בין כלי חרס שאסור אף כשהוא נקוב, ובין כלי עץ שמותר אם הוא נקוב. ופסק מרן - אבל אם הוא מנוקב, מותר לאכול בו אפילו רותח. ויש אוסרין ברותח^ט. ויש לזהר לכתחלה, ובדיעבד מותר^ט. (או"ה)

סעיף יח:

נחלקו הראשונים בדינו של בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב: רא"ש ורשב"א בשם הר"י ברצלוני - מה שבתוך הציר אסור ומה שמחוצה לו מותר, ואפילו בחתיכה שיש בה שומן^ט.

רבינו פרץ, מרדכי ור"ת - נאסרה כל החתיכה^ט.

ובשיעור הזמן שצריכה החתיכה לשהות בכלי ולהיאסר -

דעת ר"ת^ט - מיד, שחוזר ובלוע מיד את הדם שפולט.

דעת הר"י ברצלוני ורש"י - משתשה שיעור מליחה, שרק אז נעשית החתיכה מלוחה שלא נאכלת מחמת מליחה.

דעת הרא"ש - שיעור כבישה - כדי שיתנו מים על האש ויתחילו להרתיח (שהרי נאסר מטעם כבוש).

ופסק מרן - בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב ושהה בו כשיעור שיתנו מים על האש ויתחילו להרתיח, כל מה שממנו בציר אסור לאכול אפילו צלי, וחלק החתיכה שחוץ

מחמירים בדין זה מכיוון שיש ראשונים שהחמירו להחשיב בקערה כרותחת, ולכן די לנו להקל בכדי קליפה.

^ט דלא כראב"ד שסובר שברותח לח צריך נטילת מקום. (והולך לשיטתו שמשוה בין קערה שמלח בה לסכין ששחט בה)

^ט ופסקו התו"ח ומהרש"ל להחמיר כך בכלי חרס.

^ט הט"ז והדרישה כתבו שאסור שהבשר שהודח ונמלח שנית ישהה בצירו בכלי שאינו מנוקב יום שלם, מכיוון שהכבישה תפליט את הבלוע בכלי. אך לש"ך אין חשש (בדיעבד) מכיוון שלאחר מעליע הוא נטליף.

^ט שהרי אין מליחה לכלים, כלומר - המלח לא יפליט מתוך הכלי את מה שהוא בלע כבר. (אך מבלוע בתוכו איסור שנמלח בו) ואין להחמיר מטעם שאין להשתמש לכתחילה בכלי איסור שמא ישכח להדיתו, מכיוון שבשר דרכו בהדחה, מה שא"כ שאר דברים ש"ך.

^ט שאם מדובר אפילו בקערה נקובה, איך אנו מולחים פעמיים על אותו כלי מנוקב? וכ"פ הגש"ד.

^ט שהלשון 'קערה שמלח בה בשר', משמע שמלח כדינו (ועוד - שהגמרא אומרת שהקערה אסורה, ולא הבשר. סמ"ג). ואת קושיית הרא"ש תירץ שמתוך שטרודה החתיכה לפלוט דם וציר, לא בולעת מהדם.

^ט אך צונן מותר לכו"ע ע"י קניוח. ש"ך.

^ט הרש"ל כתב שבכלי חרס אסור אף דיעבד, ובשאר כלים מותר לכתחילה. והאחרונים פסקו כחומרא שלו.

^ט ההחתיכה פולטת את דמה, ורק מה שבתוך הציר נחשב כבוש ונאסר. ואף השומן אין בכוחו לפעפע את האיסור, מכיוון שאין השומן מוליך האיסור אלא למקום שהאיסור יכול ללכת בעצמו.

^ט 'שלא יצא דמה ממנה לפי שהמקום דחוק'. ואף על פי שדם האברים שלא פירש מותר היינו דוקא שלא פירש כלל ממקומו אבל הכא כיון שמלח מיד הדם פירש ויוצא ממקום למקום ואינו יוצא לגמרי. והביא ראיה מגמרא שאומרת שעופות שנמלחו בכלי שאינו מנוקב אסורים. ופירש שכוונת הגמרא שכולם אסורים. אך הרא"ש דחה דבריו וכתב שאסורים דוקא כדי קליפה או נטילה.

^ט וכ"פ ר"י והגה"א.

לציר אין אסור ממנו אלא כדי קליפה, ואפילו אם יש בה שומן. הגה: ויש אוסרין כל החתיכה^ט, אפילו מה שחוץ לציר. ואפילו לא נמלח רק מעט, כדרך שמולחין לצלי (מרדכי בשם ר"ב^ט), ואפילו לא שהה שיעור מליחה רק מעט^ט, עד שנראה ציר בכלי, וכן נוהגין, ואין לשנות^ט.

ומכל מקום אינו אסור רק אותה חתיכה המונחת למטה בכלי ונוגעת בציר, אבל שאר חתיכות שעליה הנמלחים עמה, מותרות. והכי נהוג. (או"ה וכל בו)

סעיף יט:

לדעת רוב הראשונים^ט לאחר שהבשר נמלח כדינו יצא כבר כל דמו, והנוזל שיוצא ממנו הוא מוהל בעלמא (חומר בשר^ט) אך לדעת הרמב"ם והרא"ה המליחה מוציאה רק את הדם שעל פני הבשר, והדם שבתוך הבשר דרוש חליטה ברותחין כדי שלא יצא ממנו בבישול.

ופסק מרן - אחר שנמלח הבשר והודח, מותר ליתנו אפילו במים שאינם רותחין. ויש מי שמצריך ליתנו במים רותחין^ט. והמנהג כסברא ראשונה, וכן עיקר.

סעיף כ:

בשר ששהה במלחו שיעור מליחה, לדעת רש"י המוהל שיוצא ממנו לאחר שיעור מליחה אינו דם, ואע"פ שהבשר צריך הדחה ממלחו, זהו משום דם הבלוע במלח ונתייבש בתוכו, וכפ"ל משום שפסק כוחו ואינו יכול להבליע את הדם בבשר. אך לדעת חלק מן הראשונים^ט יש לאסור מוחל זה משום דם^ט. ובשערי דורא כתוב שרגילים העולם להתיר בשר זה ע"י קליפה^ט.

כתב הסמ"ק בשם ריב"א שאע"פ שאין לציר שיוצא לאחר שיעור מליחה דין דם, דין בשר יש לו.

ופסק מרן - בשר שנמלח, ושהה כדי מליחה, ונתנוהו אחר כך בכלי בלא הדחה ונתמלא מציר, מותר. ולפי זה^ט בשר

^ט הט"ז הביא מעשה באוון שנמלח והודח, ומלחוהו שנית ונתנוהו על אוון שני שלא נמלח והודח, וחלק מהאוון התחתון נשרה בציר שנפלט מהאוון העליון, והתיר את החלק שחוץ לציר. אך נקוה"כ תמה, שאף את החלק שבתוך הציר יש להתיר, מכיוון שאין לו דין דם, שהרי נמלח כדינו והודח. וכתב שאולי יש ט"ס בט"ז.

^ט דלא כרשב"א (וכ"כ מסתימת מרן) שסובר שדוקא בשר שאינו נאכל מחמת מלחו נאסר. ודלא כריב"א שמצריכים שימלח כדרך שמולחים אותו לשימור להולכים בדרך.

^ט אך אם יש ספק אם החתיכה כבר שהתה שיעור מליחה, החלק שחוץ לציר מותר. ש"ך.

^ט אך אם התערב ברוב מותר, דמהתורה בטל, ומצרפים את הפוסקים המתירים את החלק שחוץ לציר. רש"ל.

^ט ראב"ד, רשב"א, ר"ן וריב"ש.

^ט ואף אם הוא דם ממש, הריהו דם האסור מדרבנן (מכיוון שנמלח), וחכמים לא אסרו דם זה. ר"ן.

^ט הש"ך כתב שלדעת מרן יש לחוש לדעת הרמב"ם במקום שאפשר, כפי שכתב בעצמו בב"י.

^ט וכ"פ ראב"ה, רא"ש, ריב"ק ורמ"ה.

^ט ע"פ טעם זה התיר תרה"ד במקום הפסד מרובה וסעודת מצוה במקרה שנמלח אוון טריפה, ואחר שיעור מליחה עירבו במלחו עם בשר כשר, שהרי פסק כוחו של המלח ואינו חשוב רותח. (וביאר הט"ז שאמרינן שפסק כוחו דוקא כאשר המלח פעל להפליט דם, אך אם מלחו שנית, נחשב רותח לעולם)

וכתב הט"ז, שהיה נראה להתיר אף שלא במקום הפסד מרובה, כיוון שפסק כח המלח, אלא שמכיוון שהסמ"ק כתב בשם ריב"א שלציר שיוצא לאחר שיעור מליחה יש דין בשר, ממילא במקרה של תרה"ד יש לאסור, אך מכיוון שהרא"ש והסמ"ג לא סוברים כך, יפה פסק תרה"ד להתירו במקום הפסד מרובה.

^ט מרדכי בשם ר"א, רבינו יונה ואו"ה.

^ט כל עוד לא הודח הבשר ממלחו. תו"ח.

^ט וכ"פ מהרי"ב ומהרי"ש.

^ט כ"כ הגה"א ע"פ דעת רש"י.

שנפל לתוך ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה, מותר. ויש מי שאוסר בזה ובזה, ויש לחוש לו לכתחלה.

הגה: ויש אוסרין, אפילו בדיעבד, כדי קליפה¹⁹, והכי נהוג. ודוקא מה שמונח בתוך הציר, אבל מה שחוץ לציר, שרי. והכלי שנפל בו אותו הציר, אסור²⁰. (או"ה) וכן אם היה הכלי חולבת ויש בו לכלוך²¹, אסור הבשר, דאף לאחר שיעור מליחתו נחשב כרותח. אבל אם הוא הפסד מרובה ואית ביה גם כן צורך סעודת מצוה, יש להקל ולומר דאחר ששהה שיעור מליחה לא מחשב צירו כרותח.

ולפי דבריו, אף על פי ששהה הבשר במלח כשיעור, אסור לאכול ממנו עד שידיחנו יפה יפה²². ואסור לחתוך ממנו בסכין קודם שידיחנו, ואם חתך צריך להגעילו. הגה: ויש מתירין לחתוך בסכין לאחר ששהה שיעור מליחה, דאין מליחה לכלים, וכן עיקר דמות²³. אבל הסכין צריך הדחה אחר כך, או נעיצה בקרקע אם נתיבשה עליו הציר. ואפילו קודם שיעור מליחה אין האיסור משום הסכין, אלא משום שיצא דם בעין על הבשר, ואם רוצה להדיחו שם היטב ולחזור ולמלחו שם, מותר.

וכשרוצים לעשות מליח להתקיים לאחר ששהה במלחו בכלי מנוקב כשיעור הראוי, מדיחים אותו יפה יפה ואחר כך חוזרים ומולחים אותו כדי שיתקיים, ואפילו בכלי שאינו מנוקב²⁴. (רי"ו) ואפילו לפי סברא זו, אם רוצה למלוח ולאכול צלי בלא הדחה, עושה ואינו חושש לדם שעל המלח, שהאש שואבו ומונע המלח מלבלוע דם. והני מילי במולחו ומעלהו לצלי, אבל אם שהה במלחו, המלח בולע הדם ונאסר, ולפיכך מדיחו יפה יפה וצולה ואוכל. (רשב"א) (ועי"ל סימן ע"ו מדין בשר שנמלח ולא הודח ונצלה כך).

סעיף כא:

פסק מרן ע"פ הגהות אשרי בשם האו"ז - במקום שאין מלח מצוי, יצלו הבשר שיזוב כל דמו²⁵, ואחר כך יבשלוהו.

סיכום סימן א:

סעיף א:

בגמרא (ק"ג). נאמר שרב ששת הקפיד למלוח כל חתיכת בשר לבדה, והקשתה הגמרא - אם הסברא להחמיר היא שמא מה שתפלוט חתיכה אחת ייבלע בחתיכה השניה, גם באותה חתיכה עצמה יש לחוש שמא יפלוט צד אחד ויבליע בצד השני, אלא מכריעה הגמרא שאין הבדל, ולכן מותר למלוח חתיכות בשר שונות אחת על השניה.

בטעם ההיתר נחלקו הראשונים²⁶:

ר"ת - דם משרק שריק במליחה כמו בצליה.

תוספות תירוץ ב - כל זמן שפולטות ציר, פולטות את הדם שבו לעלות.

תוספות תירוץ ג - כל זמן שטרודה חתיכה לפלוט ציר, אינה בולעת מדם החתיכה העליונה²⁷.

ר"י מאורלייני"ש - אם מניחים את החתיכה העליונה בעוד החתיכה התחתונה פולטת דם, אין נקבי פליטת התחתונה נסתמים, וכן לעולם.

עוד נאמר בגמרא - **אמר רב נחמן - דגים ועופות (וכ"ש שאר בשר. רש"י) שמלחם²⁸ זה עם זה אסורים, ואפילו בכלי מנוקב, משום דדגים רפו קרמייהו (הקרום שלהם רך) קדמי ופלטי, ועופות קמיטי (צומתים ולא ממהרים לפלוט), בתר דנייחי דגים פלטי עופות, והדר בלעי מנייהו. וביאר הרשב"א שטעם האיסור הוא משום שהדגים פולטים כל צירן עוד קודם שסיים העוף לפלוט את דמו, וכתב שיש מגדולי החכמים²⁹ שפירשו שכל עוד הבשר פולט דם או ציר, גם אם מלחו עליו בשר אחר אין נסתמים נקבי פליטתו. ומתוך כך נראה שהמולח עופות והתחילו לפלוט ומלח עמהם דגים - אין הם נאסרים. והיתר זה לא מסתבר. נחלקו הראשונים מה נאסר בעופות ודגים שנמלחו ביחד:**

רש"י וסיעתו³⁰ - רק הדגים נאסרים³¹.

רשב"ם - גם הדגים וגם העופות נאסרים³². (וכ"פ הב"ח)

עוד נחלקו עד כמה נאסרו הדגים או העופות:

ר"ן וסיעתו³³ - כדי קליפה. (שרתיחת המליחה היא קלה)

רא"ה - כדי נטילה. (כדין רותח דצלי)

רמב"ם³⁴ ורמב"ן - כולן. (שהטיפות החמות של הבשר נבלעות בדג, ואי אפשר לעמוד על הטעם ועל השיעור³⁵)

ופסק מרן - **מולחין ה'ר'פה חתיכות זו על גב זו. אף על פי שהתחתונה גומרת פליטתה קדם לעליונה, לא אמרינן שחוזרת ובלעת מדם העליונה, לפי שהיא שוקה ה'ר'פה**

¹⁹ הרש"ל חולק על הרמ"א, ואוסר את כל מה שבציר ולמעלה ממנו כדי קליפה, ולשיטתו אם יש שישים בבשר שבתוך הציר כנגד הציר - הבשר מותר. וכ"פ הט"ז. (אך לרמ"א בכל אופן צריך כדי קליפה, כי בכל מקום שצריך קליפה אין ביטול בשישים) ואף לרש"ל אם נתערב בשר זה חד בתרי, מותר, שמצרפים את סברת רש"י במקום שבטל מהתורה.

²⁰ וכגון שהוא כלי חרס, או שנפל בו הרבה ציר באופן שאי אפשר לקלפו. תו"ח. שאם לא כן יש להתירו בקליפה. ש"ך.

²¹ הש"ך הסביר שנראה מדבריו שבכלי בן יומו לא מלוכלך, אין איסור, מכיוון שאין מליחה לכלים. אך הט"ז כתב שאף בבן יומו יש לאסור.

²² תמהו האחרונים - הרי לכו"ע צריך להדיח הבשר יפה לאחר מליחתו. ותיצרו שהכוונה שלר"י צריך להדיח הבשר תוך זמן פליטת הציר. או שבא לומר שאע"פ שחתך הבשר מכל הצצדים צריך להדיחו כדי להסתים נקבי הפליטה. או שבא לומר שצריך להדיחו קודם ששימינו בכלי שאינו מנוקב.

²³ כ"פ תרה"ד, הגש"ד ואו"ה. שלא כמהרי"ל שאוסר לכתחילה ומתיר רק בבשר יבש. ורש"ל פסק שלעצמו יש להחמיר להגעילו לכתחילה, ובדיעבד די בקינוח בדבר קשה.

²⁴ כל זה אליבא דחולקים על רש"י.

²⁵ לדעת הטור דהיינו חצי צליתו. לדעת הר"ן היינו כמאב"ד (שליש בישול לשיטתו) וכ"פ רש"ל. אך בהגש"ד כתוב שמכיוון שאין הנשים בקיאות בדבר יש לצלותו עד שיתייבש מבחוץ, וכתב הט"ז שכך ראוי לנהוג.

²⁶ לפי תירוץ ב של התוספות ור"י מאורלייני"ש צריך להמתין שהבשר התחתון יפלוט את הדם שבלע מהעליון. אך לפי שאר התירוצים אין צורך להמתין. תוספות.

²⁷ וכ"פ הטור. וביאר הב"ח שפסק כתירוץ זה כיוון שהתוספות והרא"ש הביאוהו באחרונה.

²⁸ הר"ן כתב שצריך שיימלחו כשיעור שמולחים אותם לקדירה. וביאר הב"י שהכוונה על שיעור המלח, ולא על זמן המליחה.

²⁹ דומה מאד לפירוש ר"י מאורלייני"ש. (אלא שהוא כתב 'דם')

³⁰ רמב"ם, רשב"א, ר"ן, תוספות, הגהו"מ, הגש"ד ואו"ה.

³¹ או משום שלא אמרינן חני"ב בשאר איסורים, או משום שאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שיכול ללכת בעצמו (וכיוון שפלטו הדגים כבר כל צירן אין בכוחם לשוב ולאסור את העופות). רא"ש.

³² כיוון שהדגים נעשים נבילה וחוזרים ואוסרים את העופות בצירן.

³³ רא"ש, רשב"א, ורי"ו. וכתב הר"ן שאין היתר לדגים ע"י מליחה שנית, מכיוון שאין המלח מפליט אלא דם האברים, ולא דם שבא ממקום אחר.

³⁴ הב"י כתב שניתן לומר שהרמב"ם לא יסבור שהכל נאסר אלא באיסור שנמלח עם היתר. אך בדם, כיוון שמשרק שריק ואינו מפעפע אפשר שאוסר רק כדי קליפה.

³⁵ דלא כשיטת הרמ"א שמשערים בשישים, ואף החתיכות יותרו.

לפלט ציר וכל זמן שפולטת צירה אינה בולעת. ואפלו מתקבץ הרבה ציר ועומד בגומא שבין החתיכות, מתר. במה דברים אמורים, במולח בשר עם בשר, ואפלו בשר שור עם בשר גדלים וטלאים ואפלו עם עופות, שאי אפשר להם לגמר כל פליטת צירן עד שיגמר בשר שור לפלט את דמו. הגה: ומפל מקום נוהגין להחמיר לכתחלה שפל חתיכה שיש לה בית קבול, כגון דפו שלמה, מהפכין אותה שזוב הדם, אבל בדיעבד אין לחוש^ק (או"ה).

חתיכה שמלח אותה בי פעמים, מתרת, ולא חישינו שמלח השני מבליע הדם הנשאיר ממליחה הראשונה (מהרא"י). אבל בשר עם דגים, אפלו בשר עופות עם דגים, אסור למלח לפי שהדגים פולטים כל צירן קדם שיפלט העוף את דמו. ואם עבר ומלחן יחד, העופות מתרין, אבל הדגים צרידי לטל מהם כדי קלפה. ואם לא נטלו קשקשיהם פשנמלחו, מתרים^ק. הגה: ויש אוסרין כל הדגים (ארד) אם אינו סי נגד העופות, דאנו משערין במליחה בס', והכי נהוג. ודוקא דלית בהו קשקשים, דרפו קרמיהו ופלטי מיד, אבל אי אית בהו קשקשים, מתרים, דאינו פולטים מיד ולא בלעי מן העופות (הרא"ש), דאידי דטרידי לפלט לא בלעי, מידי דהוי אשני חתיכות שנגמלחו יחד.

סעיף ב:

פסק מרן ע"פ תוספות, רא"ש ור"ן - במה דברים אמורים, כשמלח שניהם יחד, או שהעוף מליח ודג תפל, אבל אם דג מליח^ק ועוף תפל ונתנם זה אצל זה, או זה על גב זה, אף דגים מתרים בלא קליפה.

הגה: וכן אם הדגים מנחים על העופות, מתרים אפלו נמלחו יחד דם אינו מפעפע מלמטה למעלה^ק, ולא גרע מחתיכה המנחת בציר דמה שלמעלה מן הציר שרי (ארד). וכן אם לא הניח הדגים אצל העופות אלא לאחר ששהו העופות במלחן שעור מליחה^ק, אף הדגים מתרים, אף על פי ששניהם מלוחים (ד"ע. וכן משמע באו"ה).

ואם נמלחו דגים בכלי שמלחו בו בשר, הדגים מתרים דאין הדגים בולעים הדם שבפלי, דאין מליחה לכלים (רשב"א^ק). והא דאמרין דאם הדג תפל והעופות מלוחים אסורים, היינו דוקא שהדג פלט כבר דמו והודח, אבל אם עדין לא פלט דמו ולא נמלח מעולם, מתר, דאגב דיפלט דם דידיה יפלט גם כן הדם שפולע מן העופות, כמו חתיכה שפלה לציר קדם מליחה דמתר מהאי טעמא, כמו שיתבאר לקמן סימן זה. (דרכ"מ^ק)

^ק כ"כ הרשב"א. והוסיף שהוא מקובל מרבותיו שזמן פליטת ציר הוא י"ב שעות. ובסעיף ו יובאו השיטות בזה.

^ק כיון שהנזול שבתוך הגומא אינו אלא ציר. תוספות.

^ק טעם הדבר כיוון שכל זמן שטרודה לפלוט ציר (תוך מע"ל. ט"ז) לא בולעת דם. (ועוד - שאין דם בעין על הבשר) ש"ך. דלא כאו"ה שאוסר. ואע"פ שהחתיכה מותרת אין לעשות כן לכתחילה. תו"ח.

^ק כך ביאר הרא"ש, שכל דין הגמרא הוא דוקא בדגים שניטלו קשקשיהן או נחתכו, אך אם לא ניטלו קשקשיהן גם הם קמיטי, ומובן מדבריו שאף הקשקשים מותרים. וכ"פ רש"ל. וכתב הט"ז שכך משמע מרמ"א.

אך יש שהבינו שהקשקשים הם כדי קליפה ולכן הדגים מותרים. וכ"פ הש"ך ממשמעות הטור ורמ"א.

^ק ואין סכנה משום דג בבשר, שאין סכנה במליחה. או"ה. וה"ה בכבוש. פת"ש.

^ק מהטעמים שיבוארו בסעיף הבא לעניין טהור מליח וטמא תפל.

^ק אך צריך כדי קליפה במקום נגיעתם. ולכן דין זה שייך רק לשיטת רמ"א שאוסר הדגים עד שישים. מה שא"כ לשו"ע שבכל אופן אסור רק כדי קליפה. ש"ך. ובספק אם התהפכו הדגים יש להחמיר. רש"ל.

^ק ואף שחוששים להחמיר במוהל היוצא מהבשר אף לאחר שיעור מליחה זהו דוקא במוהל בעין, שהבשר נשרה בתוכו. או"ה.

ועין לקמן סימן צ"א באיזה מליחה אמרין דהוי פרוחה.

סעיף ג:

בגמרא (ק"ב): מסופר שנמלח לרב מרי בר רחל בטעות בשר כשר עם בשר טרף והגיע לשאול את רבא מה דינו. אמר לו רבא - 'הטמאים' לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהם.

וביאר רש"י שהשאלה היא על מליחה בכלי מנוקב, שאם לא כן - אף בבשר כשר היה נאסר.

הגמרא הקשתה על רבא מהברייתא שאומרת שדג טהור שמלחו עם דג טמא - מותר. והשיבה הגמרא שניתן להסביר שמדובר במקרה שהדג הטהור נמלח אך הטמא לא.

וביאר הרשב"א שאע"פ שהטהור המלוח נוגע בטמא הטפל, אין בכח המלח להפליט מהטמא את דמו, ואף אם נאמר שיש בו כח להפליט מעט דם, מתוך שהחתיכה הטהורה טרודה לפלוט את דמה אינה בולעת פליטה מועטת זו^ק. וכן נראה מרוב הראשונים.

אך הר"ן והתרומה הסבירו^ק שסוגיא זו מתייחסת לטהור וטמא שעומדים זה בצד זה ופליטותיהם נפגשות אחת בשניה, ואסור משום שציר הטמא נבלע בתפל. אך אם נוגעים ודאי שיש לאסור (כ"ק).

ופסק מרן - בשר שחוטא שמלחו עם בשר טרפה, או שהטרפה מלוחה והכשרה תפלה, והם נוגעים זה בזה, אסור כדי קלפה^ק. שאף על פי שאינו בולע מדם הטרפה, בולעת מצירה. אבל אם הכשרה מלוחה והטרפה תפלה, מתרת בהדחה בלא קליפה, בין נתן כשרה למעלה, בין נתנה למטה. ויש מי שאוסר בנוגעים זה בזה, וסובר שלא התרו אלא בעומדים בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה. הגה: וכשהטרפה מלוח וכשר תפל, אפלו בכמהי גונא אסור^ק. וע"ל סימן ק"ה מאלו דינים^ק.

סעיף ד:

פסק מרן ע"פ הגמרא בפסחים (עו):^ק - הא דאמרין דאינו אוסר אלא כדי קלפה, הינו כששתייהן כחושות, אבל אם אחת מהן שומנה, אפלו אם חתיכות הטרפה כחושה וחתיכת הכשרה שומנה, מפעפע האסור בכלה אם הייתה הטרפה המלוחה למטה, משום דתתאה גבר. ועין לקמן סימן ק"ה כיצד נוהגין.

^ק והוסיף שבכלי שבלע איסור, אפשר שמסתרך יותר והדגים שנמלחו בו אסורים. והרש"ל סובר שבכלי עץ אין המליחה מפליטה אפילו איסור דאורייתא.

^ק כך ביאר הדרכ"מ את הטור, האו"ה ורבינו יונה. וחלק בדבריו על הב"י שכתב בפשיטות שאין להתיר דגים תפלים שמלח עליהם עוף, ע"י שימלחום, מקל וחומר - ומה אם כששניהם מלוחים נאסרים הדגים, כאשר העוף מלוח לא כ"ש? וכן משום שדם הדגים הוא ציר בעלמא ולא שייך לומר בו שמתוך שיפלוט דמו יפלוט דם שבלע. דרישה. ועיין בט"ז שהרבה להקשות על הרמ"א.

^ק והוסיף לבאר שאין אומרים כן בששניהם מלוחים, שלא אומרים שמתוך שטרודה לפלוט דמה לא תפלוט את ציר הטרפה, כיוון שאין אומרים זאת אלא לגבי דם דשריק.

^ק שלא סבירא להו תירוצי הרשב"א, שהרי סוף סוף הבשר שנמלח נוגע בבשר התפל, וגם הוא נמלח מחמתו. ט"ז.

^ק ואין לחלק בין תתאה לעילאה, שאין אומרים זאת אלא בצלי. תוספות ורא"ש, דלא כרשב"א שחילק כן גם במליח.

^ק בהשקפה ראשונה נראה שדברי הרמ"א נסובים על שיטת הר"ן. אך הש"ך ביאר שלעניין הלכה כו"ע מודים שאם נגע ציר מלוח של טריפה בבשר כשר שנאסר הבשר הכשר.

^ק שם כתב להחמיר כר"ן במקום שאין הפסד מרובה. אך השו"ע, רש"ל ולבוש פסקו לגמרי כסברת הרשב"א.

^ק ויתבאר בע"ה בסימן ק"ה. יחינו מיומיים.

סעיף ה:

נחלקו הראשונים בעניין השהיית בשר במלחו לאחר גמר פליטת צירו, ופסק מרן לחוש לכתחילה למחמירים ובדיעבד לסמוך על המקלים - **יש אומרים שבשר שנמלח אסור להשהותו במלחו לאחר פליטת כל צירו דהינו י"ב שעות, לפי שחוזר ובוזע מלחלוהית דם שעליו ושעל המלח.** (רשב"א בשם רבינו יונה ק"ט) **ויש מתירים להשהותו במלחו אפלו כמה ימים.** (רש"י ורא"ש ק"ב) **ולכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים, ובדיעבד מתרביא.**

סעיף ו:

פסק מרן כדברי הרשב"א בתורת הבית - **יש אוסרים לתן (1) בשר שלא נמלח כלל, (2) או שנמלח ופלט כל דמוקבי, עם בשר שנמלח קדם פליטתו דם, לפי שהבשר שלא נמלח, או שנמלח ופלט כל דמו, חוזר ובוזע ממה שחברו פולט.** (ר"ן) **ויש מתירים (1) על ידי מליחה שימלחנו אחר כך, כי אז יפליט כל דם שבלע, (תרומה ורשב"א קכ"ב)** **ויש מתירים בכל זה (1+2) קכ"ד. (מקצת מרבתי וקכ"ה)** **ולכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים.** (אגור ובי"ק) הגה: **ואפלו בדיעבד נוהגין לאסרו קכ"ו אם נפל בשר שפבר פלט כל דמו וצירו אצל בשר שלא שקה עדיו שעור מליחה (מהרא"י).** **ויש אומרים קכ"ח שכל מעת לעת לאחר שנמלח פולט ציר, ואם נגע תוך זמן זה לבשר שנמלח ולא שקה עדיו שעור מליחה, אינו נאסר, וכן נוהגין (ש"ד, תרומה בשם ר"י), אך במקום שאין הפסד מרבה יש לאסרו לאחר י"ב שעות קכ"ט. וקדם לזה אין להחמיר כלל. וכל שכן אם לא**

נמלח כלל, דאפלו אם נפל לציר ממש אין לאסרו, דאמרין על ידי שיפלט דם דידה ופלט גם כן מה שבלע ממקום אחר. ואפלו נמלח הבשר ולא שקה עדיו שעור מליחה, ונפל לציר, יש להתיר אם לא נכבש בתוכו יום שלם. (או"ה ק"ג) אך אם שקה שעור מליחה ונפל לציר, יש אוסרין אותו אף על פי שלא פלה זמן פליטת צירו עדיו (רש"ל קל"א). ומכל מקום לצורך הפסד גדול יש להתיר גם בזה כל זמן פליטת צירו, דהינו תוך י"ב שעות, על ידי שיחזר וידיחנה קכ"ב (הגש"ד) ויחזר וימלחנו. וכן אם נפל לציר קדם ששקה שעור מליחה, ידיחנו ויחזר וימלחנו קכ"ג. מיהו אם מלחו בלא הדחה לאחר שנפל לציר, שרי בדיעבד קכ"ד (אר"ד).

וכל זה לא מירי אלא בציר שהוא פרוטח, כמבאר לעיל סימן ס"ט, אבל דם בעין שנפל על בשר שהוא תוך שעור מליחתו והוא חשוב פרוטח כמבאר לקמן סימן צ"א, נאסר הבשר, דלגבי דם בעין לא אמרין אידי דטרוד לפלט לא בלע, ולא כבולעו כך פולטו. (או"ה) והא דאסרין אותו כשנפל לציר, הינו דוקא מה שבתוך הציר, אבל מה שלמעלה מן הציר, שרי. מיהו, מה שבתוך הציר נאסר מיד ואין שעור לדבר קכ"ה. בשר קכ"ו שנפל לתוך ציר שעל הסרקע, דינה כאלו הינה הציר בפליטה. בשר שנגע בחתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנקב ונאסרה, דינה כאלו נגעה בציר (ד"ע). ספק ציר ספק מים, מתר, דציר דרבנו וספיקא להקל (מרדכי קל"ח). ציר מערב עם מים, אפלו היו המים מועטים קכ"ט, לא חשיב עוד רותח ואינה אוסרת (אגור) דין כבוש ע"ל סי' ק"ה.

נמלח כלל ונפל לציר, יש להתיר בהפסד מרובה וכדומה לצלי, שיש לצרף את דעת השו"ע (ס"ט סט"ו) שמתיר כבוש לצלי. קכ"א שיטת הרש"ל היא שבציר בעין שנפל על בשר שנמלח ופלט דמו (או שנפל לתוך ציר) אין אומרים מתוך שפולט ציר שלו יפלוט דם של אחרים. (אך בשתי חתיכות שמונחות זו אצל זו מודה שמוותרות). ולא עוד אלא שלא תועיל מליחה שנית. ובה חולק הרמ"א ומתיר ע"י מליחה שנית. ועוד יש לומר שבמקום צורך גדול סובר הרמ"א כדעת הרא"ש שמתוך שפולטת ציר לא בולעת כלל, ולכן מותר אף ללא מליחה שנית. ש"ך. קכ"ב ולא אומרים שמתוך שידחנו ייסתמו נקבי הפליטה, מכיוון שמדובר בהדחה מועטת, להעביר לכלוך שעל פניו. ש"ך. ובט"ז כתב שדין זה דהדחה סותרת נקבי הפליטה לא מוסכם, והסכימו לדבריו אחרונים רבים. עוד ביאר הט"ז שאף למי שאומר שהדחה סותרת נקבי הפליטה זה דוקא בבשר שיצא ממנו כל דמו. שאין ההדחה סותרת אלא נקבי ציר אבל לא דם. קכ"ג ודוקא שנפל לציר הנמצא בכלי מנוקב, שאם לא כן נאסר מיד, ואף מה שחוץ לציר, כמבואר ברמ"א בסימן הקודם. ש"ך. קכ"ד ולא דומה לבשר שמלחו ללא הדחה ראשונה, כיוון ששם הוי דם בעין, וכאן הוא ציר שנחשב כדם פליטה. ש"ך. וכבולעו כך פולטו. או"ה. קכ"ה עיין בסימן ס"ט סעיף י"ח. שם בואר ענין זה. רש"ל חלק על רמ"א וסבר שהבשר אסור רק לאחר שיששה שיעור כבישה. והש"ך סתר דבריו וכתב שלשיטתם שמשערים כל מליחה בשישים ממילא מה שבתוך הציר נאסר מיד. קכ"ו הש"ך ביאר שבשר זה הוא בשר שנמלח ולא שקה שיעור מליחה. (כי אם לא נמלח - יותר ע"י מליחה, ואם פלט כל דמו - נאסר) והרמ"א לא לומר שתועיל לו מליחה שנית. קכ"ז בהגש"ד הסתפק בדין זה (אם מתוך שעתיד ליבלע בקרקע נחשב מנוקב או לא), והרמ"א (ע"פ או"ה) נקט להחמיר. ואין לומר ספק דרבנו לקולא (כמבואר בסמוך ברמ"א) מכיוון שכאן יש ציר אלא שהספק אם הוא כלי מנוקב או לא, ובסמוך הספק הוא אם יש בכלל ציר. ש"ך. קכ"ח ציר דגים טמאים וציר בשר כשר שנמלח אסורים מדרבנן. אך ציר נבילה וטרפה ושרצים הוא מדאורייתא. ונפק"מ לענין ספק. ב"י ממשעות הגמרא, וכ"כ מרדכי ורא"ש. קכ"ט ומדובר שהמים מרובים מהציר. ש"ך. אך המג"א כתב להקל אף אם אינם מרובים.

קכ"ט לפי שהמלח נחשב רותח אף לאחר שהפליט דם וציר. קכ"ד לדעת רש"י לאחר שיעור מליחה המוהל שיוצא הוא היתר גמור (כמבואר לעיל סוף סימן סט) ולדעת הרא"ש הדם שיוצא על ידי המלח נבלע בתוכו ואין במלח כח להבליעו בחזרה בבשר. ואף מי שמחמיר במעשה דרש"י יודה שבדיעבד יש להקל מכיוון שצירוף של כמה טעמים. א. טעם הרא"ש בהערה הקודמת. ב. המוהל לא כנוס בתוך כלי אלא אלא נוטף לבחוץ. ג. אפשר לומר שהבשר פולט ציר לעולם, ולכן לא יבלע מציר שעל פניו. אחרונים. קכ"ה והודח. תו"ח. או שגמר לפלוט את צירו. שדינם שווה. ש"ך. קכ"ו וסתר סברת האומרים שהבשר שנמלח ופלט כל צירו שמלחו עם בשר אחר יותר ע"י מליחה שנית, מדברי הגמרא לגבי דגים ועופות שמלחו יחד שאסורים, ואם היה היתר ע"י מליחה שנית ודאי שהגמרא (או הראשונים) היו מביאים היתר זה. קכ"ז דוקא על ידי מליחה שנית, דכבולעו כך פולטו. קכ"ח לדעת ר"ת (וכ"פ בארחות חיים) לא צריך אפילו למלוח שנית את הבשר, משום שהוא סובר דדם משרק שריק במליחה כמו בצליה, ואין נבלע בחתיכה דם כלל. קכ"ו האגור כתב שנהגו העולם להתיר בדיעבד, והרב המגיד כתב שאין לדברי הרשב"א ראייה ברורה. קכ"ז ואסור אף לצלי. ונאסר מיד מכיוון שמיד בשעת פליטת הבשר נופל הדם על החתיכה (שפליטה כל דמה), וכן מחמת שהוא נחשב רותח מחמת המליחה (מה שא"כ בציר שצריך שהבשר ישהה שם שיעור כבישה לדעת הרש"ל). ש"ך. קכ"ח בא לבאר אימתי נחשב שפלט כל דמו וצירו. ט"ז. קכ"ט לחוש לדעת רבינו יונה שהביא הרשב"א. דלא כרש"ל שהתיר אף לכתחילה להתיר עד כ"ד שעות. קכ"ו הרמ"א סתם בסימן ק"ה כדעת הרא"ש ששיעור כבישה בציר הוא כדי שירתיח על האור ויתחיל להתבשל, ושיעור זה קטן משיעור מע"ל. וכן הגיה הט"ז ברמ"א. אך הש"ך קיים גרסת הרמ"א וכתב לחלק - בשאר עניינים שיעור כבישה כמו שסתם שם הרמ"א, אך לענין היתר הבשר ע"י מליחה שנית היתר עד מעת לעת. ועוד תירץ לחלק בין כבישה בציר בכלי מנוקב שאף לרא"ש יש להמתין כ"ד שעות, ובין כבישה בכלי שאינו מנוקב שהשיעור הוא כדי שירתיח. והשאר בצ"ע לדינא. הנוב"י הכריע שלמעשה - אם בשר נמלח ולא שקה שיעור מליחה ונפל לציר, נאסר לאחר שיעור כבישה בציר (כט"ז) אך אם לא

סיכום סימן ע"א

סעיף א

בדין מליחת הראש נחלקו הראשונים. יש סוברים שמכיוון שהראש מלא שערות הם מעכבות את המלח מלהוציא את הדם, ולכן מולחים פעם אחת, שורפים את השערות ומולחים פעם שניה. אך הרשב"א הקשה על שיטתם, שהרי אם המליחה הראשונה לא מועילה, למה היא נעשית? ואם המלח מוציא דם שבמוח העצמות ודאי שמוציא דם שבבשר הראש.

ופסק מרן- הראש, חותכו לשנים ומולחו יפה לצד פנים, וחוזר ומולח על השיער, שאין השיער מעכב על ידי המלח להפליט דם^{קמ}.

סעיף ב

פסק מרן ע"פ הרשב"א- הטלפים, מחתך אותם מעט למטה, ומולח, ויניח מקום החתך למטה וימלח גם על השיער^{קמא}. (ועיין לעיל סימן ס"ח).

סעיף ג

בגמרא (צג:) נאמר שניתן לצלות את הראש גם ללא הוצאת המוח מתוכו, ובלבד שיניחנו באופן שיזוב דמו (בית השחיטה למטה וכדו').

הרא"ש העיטור והמרדכי למדו שניתן להתיר אף^{קמב} למלוח את הראש באופן זה, ובלבד שינקב גם את קרום המוח^{קמג}. הרמב"ם כתב שהמנהג הפשוט הוא שלא מבשלים או מטגנין את המוח אלא צולין אותו תחילה. אך הרב המגיד כתב שמנהג זה לא פשט בכל ישראל.

ופסק מרן- הקרום שעל המוח, יש בו חוטין, והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש, לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב.

לפיכך הבא למולחו קורעו ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו. ואם רצה למלוח הראש והמוח בתוכו, ינקב העצם כנגד הקרום, וינקוב גם הקרום, וימלח, ויניח הנקב למטה, ומותר אפילו לקדירה. הגה: ועיין לעיל סימן ס"ח כיצד נוהגין לכתחלה^{קמד}.

ואם נמלח הראש שלם בלא נקיבת העצם, הקרום והמוח אסורים, ושאר הראש מותר, וכל שכן שאר בשר שעמוק^{קמה}. (או"ה)

הקולית ושאר עצמות שיש בהן מוח צריכין מליחה. ומליחת העצם מועיל למוח שבקרבו, ואין צריך לנקוב העצם. (רשב"א^{קמי})

מיהו לכתחלה לא ימלחנו עם שאר בשר, רק לבד^{קמו}, ובדיעבד שרי. (או"ה)

שאינו דרך להטות הבשר מצד לצד, אך בצליה בתנורים שלנו אכן יש לחוש ולהחמיר.

^{קמג} אך הרוצה לצלות את הראש לא צריך לנקוב את קרום המוח, כיוון שהאש שואב דמו. ב"י ע"פ הרשב"א.

^{קמד} האו"ה כתב שלכתחילה מוציאים את המוח מקדירת הראש, ומולחים מבפנים ומבחוץ, וכ"כ הרב המגיד. וכן נראה דעת הרשב"א. (ואין ללמוד מההיתר בגמרא לעניין צליה להיתר ע"י מליחה)

^{קמה} משני טעמים: א. שהעצם מפסיק. ב. כבולעו כך פולטו. רשב"א. והש"ך כתב שטעם הראשון עיקר, ונפק"מ אם הבשר שנמצא עם הראש נמלח כבר.

^{קמו} ולא דומה למוח שנמלח בעודו בראש, מכיוון שבמוח יש הרבה דם, מה שאין כן בעצם רגילה מעט הדם שבה יוצא ע"י מליחה.

^{קמו} אך למלוח העצם עם הבשר הדבוק בה, נוהגים להתיר לכתחילה. תו"ה.

^{קמ} והטעם שצריך לחתוך את הראש לשנים הוא כדי להוציא מהמוח את דמו. ב"י. ומצד הדין מספיק לעשות כפי שמבואר בסעיף ג, אך מצוה מן המובחר לחתוך את הראש לשנים (כי יש סוברים שלא מועילה מליחה אלא מוציאים המוח לחוץ, כמבואר בהערה ה). ש"ך וט"ז.

^{קמא} הטעם שצריך לחתוך הטלפים, ולא מספיקה מליחה ע"י השיער הוא כדי שיהיה לדם מקום לצאת, ולא יתכנס בתוך הטלפים ויאסור אותם (כיוון דהוי ככלי שאינו מנוקב) הגהו"מ בשם סמ"ק. דלא כר"ת שאוסר אף מה שחוץ לפרסות.

^{קמב} הב"י הביא מתשובת הרא"ש שהורה להחמיר לצלות מוח ע"י נקיבת העצם והקרום, מכיוון שתנורים שלנו שבהם השיפוד לא עומד אלא מאוזן, יש לחוש שמא יתהפך בלי משים ויצלה בדמו. אך כתב שזוהי זהירות יתירה, והרא"ש עצמו לא סבר כן להלכה, כמו שמביא הטור בשמו בסוף דבריו (לעניין מליחה). אך הדרב"מ כתב לחלק בין מליחה ובין צליה- במליחה מותר מכיוון

סיכום סימן ע"ב

סעיף א:

פסק מרן ע"פ הרשב"א והרמב"ם - הלב, מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה. לפיכך צריך לקרעו קודם מליחה ולהוציא דמו, ולמלחו אחר כך. ואז מתר אפלו לבשלו (א"ר דקמ"ח). ויש מחמירים לבשלו רק צולין אותו קמ"ט (ש"ד).

סעיף ב:

בגמרא (קט): הלב קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר.

נחלקו הראשונים בדיו לב שנתבשל ללא שקרעו תחילה -

רש"י וסיעתו קט - הלב לא נאסר, מכיוון שהוא חלק ואינו בולע (ישאני לב דשיע). ולכן מועיל לקורעו לאחר בישולו ומותר לאכלו.

ר"ת וסיעתו קמא - הלב שבושל נאסר, ורק בצליה מתירים משום דכבולעו כד פולטו קכב.

ופסק מרן - מלחו ולא קרעו, קורעו אחר מליחתו ומתן אף על פי שנמלח עם הדם שבתוכו, דכבולעו כד פולטו קכג. והוא הדין אם צלאו ולא קרעו, שקורעו לאחר צליתו ומתן.

אבל אם בשלו בלי קריעה, אסור עד שיהא ס' פנגד הלב, דלא ידעינן כמה נפק מנה קכד.

הגה: ואפלו בדאכא ס', הלב עצמו אסור, ויקלף מעט סביב הלב. (א"ר וש"ד קמ"ה).

ויש מחמירין בו, אפלו במליחה, לאסור שאר בשר שנמלח עמו, ואומריין דלא אמרינן כבולעו כד פולטו גבי דם הלב הקנוס בתוכו, דהוי דם ממש ולא מקרי דם פליטה קכ"ו (הגהת ש"ד בשם ר' מתתיה ומרדכי בשם ר"י). והמנהג להקלטי, וכן עקר דגם זה מקרי דם פליטה ושייך למימר ביה כבולעו כד פולטו, מדי דהוי אדם שפחוטיו, כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ב (או"ה ומהר"א כ"ץ).

ויש מחמירין לקלף קצת במקום שהיה הלב דבוק (בא"ר ומרדכי), וטוב לחוש לדבריהם ולקלף קצת סביב הלב, ואז הכל מתר.

ואין חלוק בין בשר שעם הלב או הלב עצמו, ואין חלוק בין אם הלב סגור או פתוח למעלה. (ד"ע קכ"ה) ונוהגין לכתחלה לחתוך ערלת הלב ולחתוך גידיו שפפנים (א"ר), ואינו אלא חמרא וזוהירות בעלמא.

סעיף ג:

פסק מרן ע"פ קבלת הראשונים קט - אין עוף שלא יהא בו ששים פנגד לבו, ומתן אפלו הוא דבוק בעוף קס. הגה: וכך עוף יש בו ס', אפלו אין בו הראש והרגלים התחתונים, כד"ר שנוהגים להסירן דהינו עד הארבעה התחתונה, ולכן אם העוף שלם, הכל מתר. (פסקי מהרא"י וא"ר קס"א)

ואם אין שלם, וליכא בו ס' נגד הלב הדבוק בעוף קס"ב, יש אומרים דהחתיכה נעשית נבלה ובעינן ס' בקדירה נגד כל העוף (ש"ד ואו"ה קס"ג), וכן נוהגין.

ואפלו איכא ס' בקדירה, העוף אסור הואיל ואין בו ס' נגד הלב הדבוק בו.

ואם אין הלב דבוק בעוף, מצטרף כל הקדירה לבטל הלב בס'. ועין לקמן סימן צ"ב בדיו חתיכה נעשית נבלה.

ואין לד' בהמה שהיא ס' נגד לבה קס"ד. (או"ה)

סעיף ד:

פסק מרן ע"פ הריב"ש - הראה אינה צריכה חתוך קס"ה, אבל נהגו לקרעה ולפתח הקנקנות הגדולים שלה, ומנהג יפה הוא.

וטעם הקליפה הוא משום שנמלח קודם בישולו, ומליחה אוסרת כ"ק. ולא מחמירים להצריך שישים כנגד הקליפה (כשיטת הרמ"א) מכיוון שעצם הקליפה הינה חומרא בעלמא. (שאר דם אוסר במליחה, דכבולעו כד פולטו) דרכ"מ.

ק"י ואעפ"כ הלב עצמו לא נאסר משום שהוא חלק, ולגביו נחשב דם זה דם פליטה. מה שא"כ לשאר בשר שעמו שנחשב דם בעין. דרכ"מ.

ק"י במליחה דוקא, להתיר את הלב ואת הבשר שנמלח איתו. ט"ז. ק"י דלא כאו"ה שסובר שאם סגור למעלה אוסר אף במליחה וצליה, ואם קרוע למעלה מותר אף בבישול. שאם כדבריו לא נוכל לבאר היאך ייתכן שהלב יותר לאחר מליחתו ע"י קריעה, שאם לא קרעו קודם נאסר, ואם קרעו למעלה - מותר. תו"ח.

ק"י רא"ש, מרדכי בשם ראב"ה, תרה"ד והגה"א. ק"י אווזה שהופשטה מעורה: לרש"ל אין בה שישים כנגד ליבה. והט"ז מיקל (בגליון מהרש"א ביאר שהיקל בצירוף סניף נוסף).

ק"י דלא כמהרי"ל שכתב שצריך שיהיה העוף שלם ראשו ורגליו. ה"ט"ז כתב שמהר"י מינץ מיקל אפילו אם העוף ללא כנפים ורגלים. והדרישה כתב להקל בכך בצירוף עוד סניף (כגון - אם מילאוהו בבשר, או שמחמירים במקרה שיש שישים בקדירה כנגד הלב אך מחמירים לשער כנגד כל החתיכה שדבוק בה) ק"י דוקא אם דבוק בתולדה. ש"ך. דלא כרש"ל שביאר שאף אם נצטמק ע"י בישול נחשב איסור דבוק.

ק"י דלא כרשב"א והב"י בשם הסמ"ק והמרדכי שסוברים שלעולם משערים רק כנגד הלב.

ק"י הלבוש כתב שבאומדנא קלה רואים שיש בבהמה שישים כנגד ליבה. וזחה הש"ך דבריו, מכיוון שהדרך להסיר בבהמה ראשה, כרעיה וקרבה, וכן מנקרים אותה מהחלב, ואם כן בודאי שאין בה שישים כנגד ליבה.

ק"י שרק בלב אמרו שהדם מתכנס בתוכו, וכן בכבד החמירו מפני ריבוי דמו. אך הריאה דין שאר בשר יש לה. ריב"ש שם.

קמ"ה והוסיף שמותר אף לבשלו אפילו עם בשר אחר.

קמ"ט מחשש שמא יבשלו ללא קריעה. אך בדיעבד מותר לכוי"ע (אם קרעו ומלחו) תו"ח. והרש"ל כתב להקל אף לכתחילה. שלא גזרו על כך בגמרא ובגאונים. (העידו על מהר"ם שהיה נזהר מלאכול לב אפילו של עוף, וכתב הש"ך שראה נזהרים בזה).

ק"י רמב"ם ורשב"א.

קמ"א ר"י, רמב"ן וראב"ד, ש"ד, סמ"ק ואו"ה.

ק"י ובהגש"ד בשם מהרא"י כתב שצריך לבאר שמכיוון שדרך הדם להתייבש בתוך הלב, מה שזב ממנו לחוץ נחשב כדם פליטה ואמרינן כבולעו כד פולטו. שהרי אם נחשיבו כדם בעין לא אומרים בו כבולעו כד פולטו. וה"ה בלב שנמלח. אך סיים שזה דוחק קצת.

ק"י הרמב"ן, הרשב"א והר"ן כתבו שטעם ההיתר הוא משום דבצלי שיע ולא בלע כלל. ולדבריהם אם לב נמלח ונפל לציר - מותר. (מה שא"כ שאר בשר) וכן הסכים הש"ך.

ק"י כ"י הטור אליבא דרמב"ם וסיעתו (בלב שהתבשל עם שאר בשר), וביאר הב"י שאף לר"ת וסיעתו שייך דין זה (אף בלב שנתבשל לבדו).

יש במהראשונים שכתבו להקל לחשב שישים כנגד דם חלל הלב (וביאר הש"ך ע"פ תשובת מיימוני שמכיוון שדם הלב כנוס בתוכו נוכל לשער כמה נפלט ממנו).

ואע"פ שרש"ל ביאר שיטתם בלב שנמלח דוקא, אנו בכל אופן מצריכים שישים כנגד כל הלב ט"ז. אך הש"ך כתב שצ"ע מכיוון שמדברי השו"ע במקום אחר מוכח שהוא סובר כהסבר הרש"ל (להלכה).

ומצאנו עוד שיטה בראשונים בעניין זה - המרדכי בשם תשובת רש"י כתב שלב שבישלו או צלאו זורקו והשאר מותר, שמכיוון שהוא חלק אינו פולט ואינו בולע. אך כתב הב"י שאין להקל בכך. (שאם אינו פולט ולא בולע למה לזורקו? אב"א)

ק"י שנתבשל בדם חללו ונתייבש דמו בתוכו. אך המרדכי כתב שכשיש שישים אף הלב עצמו מותר. וכ"כ מסתימת מרן.

סיכום סימן ע"ג

סעיף אקסי:

בגמרא (ק"י-קיא.) מובאת סוגיא בעניין היתר כבד. הסוגיא מחולקת לארבעה חלקים:

א: רב ספרא (בשליחות אביו) שואל את רבי זריקא- 'כבדא מה אתון ביה?'

תשובת רבי זריקא- אני שלקתי כבד לרבי אמי והוא אכל. כששמע אביו את התשובה אמר- אין לי ספק שהכבד עצמה מותרת, שאלתי היתה לגבי הבשר שעיימה.

השיב לו רבי זריקא- מהמקור שפשוט לך שהכבד לא נאסר, תלמד שהוא אוסר, ששנינו במשנה- 'רבי יוחנן בן נורי אומר- הכבד אוסרת ואינה נאסרת, מפני שהיא פולטת ואינה בולעת.'

אמר לו אביו- עדיין שאלתי קיימת, מכיוון שיש לפרש משנה זו בכבד של איסור, ומשום שמנוניתו. אך בכבד היתר שאיסורו משום דם- מה הדין? ולא נפשטה שאלתו.

ב: רב הונא חלטו לו כבד בחומץ, ולרב נחמן חלטו ברותחין.

ג: רבה בר רב הונא ראה כבד שלם עם סמפונותיו והורה שצריך לקורעו שתי וערב ולהניח חיתוכו למטה כדי להתירו.

ד: ר' אליעזר אומר- הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת. ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר- מתובלת- אוסרת ונאסרת, שלוקה- אוסרת ונאסרת.

לאור סוגיות אלו נחלקו הראשונים בדינו של הכבד:

ר"תקסי- מותר לבשל כבד ע"י קריעה ומליחה או חליטה, ופשוט שמותר לצלותו. כבד שבושל ללא הכשר מותר, אך אוסר את המתבשל עימו ואת הקדירה^{קט}.

רש"י, תוספות, רא"ש ור"ן^{קסט}- מותר לבשל כבד רק לאחר צליה או חליטה. אך מליחה לא מועילה להוציא את דם הכבד מכיוון שכולו דם. כבד שבושל ללא הכשר מותר, אך אוסר את המתבשל עימו ואת הקדירה.

ר"ף ורמב"ם- כנ"ל ברש"י, אך לשיטתם כבד שבושל ללא הכשר אסור ואוסר^{קע}.

ופסק מרן- הכבד, יש בו רבוי דם. לפיכך לכתחלה אין לו תקנה לבשלו על ידי מליחה, אלא קורעו שתי וערב ומניח חתוכו למטה, וצולה^{קע} שיהא ראוי לאכילה (או'הק"י), ואחר כך יכול לבשלו. הגה: ואם מניקה הרבה פגמים בספינו הוי בקריעה שתי וערב (אר"ך). וכן אם נטל משם המנה וחתכת בשר מן הכבד, דאפשר לדם לזוב משם^{קע} (הגהת ש"ד). ומכל מקום אם לא עשה כן נטל הסמפונות לאחר צליה, ומבשלה (אר"ך). וכל זה בכבד שלמה, אבל כשהיא חתוכה אין צריך פלוג (ר' ירוחם). וכשבא לבשלה אחר הצליה, ידיחנה תחלה אחר הצליה, קדם הבשול. מיהו אם לא הדיחה ובשלה כך, מתר^{קע} (מרדכי בשם ראב"ה ואו'ה).

ובדיעבד^{קע} מתר אם נתבשל לבדו בקדירה (בלא צליה), אבל הקדירה אסורה, שפולטת ואינה בולעת. ויש מי שאוסר. הגה: וכן נוהגין לאסר הכל (הגהת סמ"ק, או"ה והגש"ד^{קע}), אפלו נמלחה הכבד קדם בשולה^{קע}.

סעיף ב:

מדיו הגמרא חליטת הכבד מתירה לבשלו לאחר מכן, אך הגאונים כתבו שאיננו בקיאים בחליטה^{קע}, וכך התקבל בכל ישראל. ואם בישלו לאחר חליטה (וקריעה) כתבו הרשב"א והרא"ש שמותר בדיעבד, שהגאונים גזרו רק לכתחילה.

ופסק מרן- אם חלטו בחומץ או ברותחין, ונקב והוציא מזרקי הדם שבתוכו, מן הדין מתר לבשלו, אלא שהגאונים אסרו לעשות כן, ובדיעבד מתר^{קע}.

^{קיד} הטעם שצריך להדיחו משום המלח שנדבק בו, וכן משום מראית העין שהבשר התאדם. מהרי"ל. ובדיעבד מותר דאינו אלא מוחל.

^{קיה} והטעמים שלא מתירים לבשל כבד בפני עצמו לכתחילה הם: א. משום הקדירה. ב. לחוש למאן דאמר שכבד שלוקה נאסרת ולא בקיאים לחלק בין בישול לשליקה. הגה"מ. ג. משום שהרגילות לבשל כבד עם שאר דברים, לא רצו הגאונים להתיר לבשל כבד לבד, כיוון שיבואו לטעות ולבשלו עם שאר דברים. ב"י.

^{קיו} וטעמים משום שלא בקיאים לחלק בין שליקה ובישול, ושמא הכבד שבושלה הגיע לגדר שלוקה ואסורה אליבא דמאן דאמר בגמרא שלוקה אוסרת ונאסרת.

אך בעיקר הדין סוברים כר"ת שהכבד מותרת ע"י מליחה, אלא שנהגו לחוש ולהחמיר. (ט"ז. וכן נראה מהתו"ח בהערה הבאה) ^{קיז} בתו"ח כתב שאם הורה הפוסק להתיר כבד בבישול לאחר קריעה ומליחה (כר"ת), לא מהדרין עובדא, ומותר אף אם עדיין לא בישלוהו. אך אם הורה המורה להתיר לבשל כבד ללא הכשר- אסור לבשלה. (שבדיעבד סומכין על הלכתחילה של ר"ת, אך אין לסמוך על הדיעבד שלו לכתחילה, כך הבנתי בט"ז. אב"א)

^{קיח} רש"ל סובר להתיר כבד שנתבשלה לבדה, אך מצריך להדיחה משום רוטב שעליה (שבלוע מדם). ואין להקל נגד המנהג. ט"ז.

^{קיט} וביאר הב"י שחששו הגאונים שמא המים לא יהיו רותחים כראוי, וממילא הכבד לא ייחלט כדין. ואף בחומץ אסרו לחלוט כיוון שלא רצו לחלק בגזירתם.

^{קכ} ואף לרמב"ם שאוסר כבד מבושל מן הדין, מותר כבד שנחלט בדיעבד, אף אם בושל אח"כ עם שאר בשר.

והתו"ח כתב לאסור כבד שנחלט אף בדיעבד, וביאר הש"ך שמכיוון שבכבד מבושל אנו אוסרים דיעבד, מכיוון שאין אנו בקיאים לחלק בין שלוק למבושל, כך גם חוסר הבקיאיות בחליטה אוסר את הכבד אף דיעבד. ועוד, שמעמידים את הכבד על חזקתו הראשונית, והרי הוא כאילו לא נחלט כלל (וממילא חוזר להיות דינו ככבד מבושל שאסור לשיטתו אף בדיעבד).

^{קס} ראיתי לנכון להאריך בביאור סוגיא זו מהיסוד מכיוון שלעניין מעשה בימינו סוגיית צליית הכבד נשארה שייכת בכל ישראל, מה שאין כן הכשרת בשר שהוא נחלת מעטים.

^{קסו} וכן דעת רוב המפרשים שכתב הר"ן, אלא שלשיטתם השאלה בסוגיא א האם מספיקה מליחה או שצריך קריעה ומליחה.

^{קסח} ר"ת ביאר ששאלת הגמרא במקור א היא האם מותר לבשל כבד עם בשר אחר ללא מליחה כלל, שמכיוון שכולו דם והתורה התירתו, אולי לא יצטרך הכשר כלל, ולא נפשטה שאלה זו, ולמעשה צריך לחותכו שו"ע ולמלחו כסוגיא ג. סוגיא ב עוסקת בחליטת כבד כדי להתיר לבשלו עם שאר בשר בקדירה. ובסוגיא ד סובר כרבי אליעזר (וכן סוברים רש"י וסיעתו).

^{קסט} ובביאור סוגיא א נחלקו: (מחלוקתם בסוגיא ג התבארה בסעיף ג)

לרש"י- השאלה היא האם מותר לבשל כבד לאחר מליחה או שמא מחמת ריבוי הדם אין להתירו אלא בצליה או חליטה. ולא נפשטה הסוגיא ולכך מחמירים.

לר"ן- השאלה האם הכבד מותר ללא שום הכשר, או שמא אין לבשלו אלא לבדו (אך ודאי שמליחה לא מועילה לו משום שהוא מרובה בדמים). ולמעשה מותר או לקורעו ולצלותו או לחולטו.

^{קע} הב"י ביאר שהר"ף והרמב"ם סוברים שסוגיא א נסובה ע"פ שיטת רבי יוחנן בן נורי הסובר שכבד אוסרת ולא נאסרת, אך לרבנן דרבי"ן הכבד אוסרת ונאסרת (וזו שיטת רבי ישמעאל בסוגיא ד) בנוגע לסוגיות ב וג הנסבר כי כדי להתיר כבד ע"י חליטה צריך להוסיף לכך חיתוך שו"ע.

^{קעא} בשו"ת הר הכרמל התיר לצלות כבד על קרקע התנור רחוק מהאש מכיוון שהאש שואבו ומכלהו. אך חלקו עליו הפת"ש והצל"ח (כי אין שייך מכלהו אלא בדבר מועט). אך אם תולהו באויר התנור היה מקום להתיר. ובעניין צליית כבד בתוך נייר- הט"ז התיר, כדין מוח שנצלה בקרומו. אך האחרונים חלקו עליו ^{קעב} דהיינו חצי בישולו. ש"ך.

^{קעג} ובה מותר אף לכתחילה לבשלה אחר צלייתה. אך אם מנקבה הרבה פעמים, לכתחילה אין לבשלה אח"כ. ש"ך בשם תו"ח. אך הפר"ח והמנח"י מתירים אף ע"י נקיבה לבשלה אח"כ.

סעיף ג:

לעיל הבאנו שרבה בר רב הונא ראה כבד שלם עם סמפונותיו והורה שצריך לקורעו שתי וערב ולהניח חיתוכו למטה כדי להתירו.

נחלקו הראשונים לצורך מה אמר רבה שצריך לקורעו:

בה"ג ורש"י - כדי לצלותו (ואפילו שלא מבשלו אח"כ) משום דם שבסמפונות. (וראו לחוש לדבריהם. **רשב"א**)
תוספות ורא"ש - כדי לצלותו ולבשלו אחר צלייתו. (אך הרוצה לצלותו ולאכלו כך אין צריך לקורעו)
ר"ת - כדי למלחו ולהתירו לבישול.

רמב"ם ורי"ף (ע"פ ב"י) - כדי לחולטו.

ופסק מרן - **לצלי צריך חתיכה קפא משום דם שבסמפונות, ואם לא קרעו קדם צליה יקרענו אחר קדקפא**. ויש אומרים דאין צריך לצלי שום חתיכה פללקפא, וכן נוהגין אפלו לכתחלה.

סעיף ד:

בגמרא (קיא.) - **דרש מרימר, הלכתא: בין כבדא בין כחלא, תותי בשרא - שרי, עלוי בשרא - דיעבד אין לכתחלה לא קפא**.

וכתב **רש"י** שכל זה נכון דוקא בזמנם שהיו צולים את הבשר בשיפוד עומד, וכך תמיד היה אחד מהבשרים למעלה והשני למטה. אך בימינו שצולים בשיפוד שוכב, יש לחוש שירים את השיפוד ולא יקפיד שהכבד יהיה למעלה.

ופסק מרן - **אם צלאו עם בשר בתנורים שבימי חכמי הגמרא, שפיהם למעלה, יהיה הכבד למטה ולא למעלה. ובדיעבד, מתר. ובשפודים שצולים אצל האש, אסור לצלותן עם הבשר, לכתחלה, אפלו כבד למטה**. הגה: מיהו אם נמלחה הכבד כבר, מתר לצלותה עם בשר, אפלו קפא על

קפ וטעם החילוק בכבד שאוכלו צלוי הדם שבתוכו מותר כיוון שלא פירש. אך אם מבשלו לאחר מכן, יש לחוש שיפרוש הדם שבתוכו בעת הבישול. **ב"י**.

קפא **הגהו"א** כתב בשם **ר"י** שלא מספיק החור שנעשה בכבד בתחילה השיפוד, ואף נקבים דקים שעושים לא מועילים, אלא צריך לחותכו דוקא שתי וערב. וכתב **רבינו יונה** שה"ה בכבד עוף, ואף אם הוא חלוק לשניים צריך חיתוך שו"ע. וכתב **הב"י** שכך נכון לעשות לכתחילה.

הט"ז כתב שדברי **הרמ"א** בסעיף א בעניין נקיבה של כבד בצורות שונות נכתבו ע"פ דעת השו"ע כאן, שצלי צריך קריעה. אך לדין לא צריך קריעה כלל, ואפילו כדי לבשלו אח"כ. (**והפ"ח** חולק וסובר שכדי לבשלו אח"כ צריך לקורעו)

קפב ולא חוששים שפרש לתוך הסמפונות דם וחזר ונבלע בכבד, דכבולעו כך פולטו. **טור**.

קפב וכ"כ **הר"ז**, **הרמב"ן**, **הראב"ד ואו"ה**. (בנוסף על הראשונים שהזכרו במקורות לסעיף שעולה מהם שצלי לא צריך חיתוך) קפב אסור לכתחילה מכיוון שיהבשר רך לבלוע ונראה לעין כל שנוסף עליו. **מרדכי**. ובדיעבד מתירים מטעם דם (ע"י צליה-**רש"י**) משרק שריק. ואין להתיר לכתחילה מטעם כבולעו כך פולטו מכיוון שהכבד מרובה בדם. **תוספות**.

קפב האחרונים התקשו בדברי **רמ"א**, שמשמע ממנו שכ"ש שמותר לצלות הכבד תחת הבשר שלא נמלח, שהרי בסימן ע"ז כתב לאסור לכתחילה לצלות בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח (והרי לר"ת כבד שנמלח יצא מידי דמו, והכי סבירא לן מעיקר הדין). **הדרישה** תירץ שהרמ"א התיר דוקא בכבד שנמלח ולא הודח, שמכיוון שפולט ציר לא יבלע מדם הבשר שעליו.

הט"ז תירץ שהרמ"א התיר בתחילה לצלותם בשוה (כפי שצולים בשיפודין שלנו) והכ"ש בא לרבות אף למעלה מהבשר, אך מתחתיו בכל אופן אסור לכתחילה.

הש"ך תירץ שמצד הדין מותר אף לצלות בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח, מטעם דכבולעו כך פולטו, אלא שהרמ"א החמיר (בס"י ע"ז) לכתחילה, ובכבד שלדעת הרבה פוסקים המליחה לא מוציאה ממנו כל דמו, התיר רמ"א כפי עיקר הדין.

קפב **סמ"ק ור"ן**. באו"ה אסור למלוח כבד עם בשר בכל אופן, שחוששים שיתהפך הכבד ע"ג הבשר, ובדיעבד מותר.

גבי בשרא, דכבר נתמעט דמו והוי כבשור על גבי בשר. (תוספות והגש"ד).

סעיף ה:

נחלקו הראשונים בדין מליחת בשר עם כבד:

רשב"א וסיעתו קפב - דין המליחה כדין הצליה, כפי שמצינו - מליח הרי הוא כרותח דצלי.

הרב המגיד כתב שיש מתירים במליחה, וסוברים שכל החומרה היא דוקא בצליה קפב.

מרדכי בשם **ראב"ה** - אסור למלוח כלל כבד עם בשר, ואסור אף דיעבד קפב.

ופסק מרן - **לא ימלחנו לכתחלה על גבי הבשר, אלא מתחתיו**. הגה: ונהגו שלא למלח כבד כלל, אפלו לבדה קפב, ואין לשנות רק יש למלחה קצת כשהיא תחובה בשפוד, או מנחת על האש לצלותה (**הגהת ש"ד ואגור בשם אגודה**).

ומיהו, אם איתא שפולח כבד, בין שפולחה לבדה או עם בשר קפא, אפלו על גבי בשרא, הכל מתר (**טור ואר"ך**).

ויש אומרים שיש לקלף מעט סביב הכבד, אם היא דבוקה קפא בעוף, ואינו אלא חמרא בעלמא (**מרדכי ואר"ך**).

נהגו להדיח כל כבד אחר צלייתה, משום דם הדבוק בה (**אגור בשם ר"י מולין**). מיהו אם לא הדיחה, מתרת קפב. (**או"ה**)

סעיף ו:

פסק מרן ע"פ **הטור** - **נמצא כבד בעוף צלי, מתרקא**.

הגה: ויש אומרים לקלף מעט סביב הכבד, ואינו אלא חמרא בעלמא (**מרדכי בשם ריב"ן ואו"ה קפא**).

ואם הוא מבשלקא, צריך ס' פנגד הכבד. (טורקא)

הגה: ואין לך עוף שהוא ס' נגד הכבד, כשהיא שלמה, ולכן אם הכבד שלמה ודבוקה בעוף, נעשה העוף חתיכת גבלה ובעיני ס' משאר דברים שפוקדה נגד כל העוף. והוא הדין

קפב נראה שסברתם היא שדוקא בצליה ניכר שזב דם רב על הבשר שתחת הכבד, ולכן לכתחילה מחמירים. אך במליחה, כיוון שהדם זב לאט לא חוששים למראית העין, ומותר משום שמתוך שהבשר טרוד לפלוט (דם וציר) אינו בולע דם, כדלעיל סי' ע. אב"א.

קפב וביאר שדוקא בצליה שזב דמה מהר ובשפע שידך לומר משרק שריק, אך במליחה שהדם שוהה לצאת, הכבד שהוא משופע בדם פולט דם אף לאחר פליטת הבשר כל דמו ובולע ממנו ונאסר (ומדבריו שם נראה שאף חוזר ואוסר את הכבד).

קפב שלושה טעמים מצינו לכך:

א. טעם טכני - הכבד מתקלקל כשמהים אותו במלחו. (**י"א באגור**)

ב. טעם הלכתי - הדם נפלט על פני הכבד והאש מבליעה אותו חזרה. (**מהרי"ל**)

ג. טעם הלכתי - שמא יבואו לבשלו עם שאר בשר, לכן עשו לו היכר. (**הגש"ד**)

נפק"מ לעניין דיעבד - לטעם ב יש להדיחו קודם הצליה, ולשאר הטעמים אין צורך. **ש"ך**.

קפב ואם נמלחה הכבד עם בני מעיים (שאינן מחזיקים בהם דם) יש לחוש ולאוסרם. **רדב"ז**.

קפא אבל בכבד שאינו דבוק, לא צריך קליפה כלל. **ש"ך**.

קפב ומותר אף אם לא הדיח קודם הצליה. אך לכתחילה יש להדיחה גם קודם הצליה וגם לאחריה, אף אם רוצה לאכלה צליה. **תו"ח**.

קפב דכבולעו כך פולטו. **מרדכי**.

קפב ואין חילוק בין דבוק לעוף ובין מונח בתוכו.

קפב כבד שנשרה במים מעליע - יש אוסרים ויש מתירים. ויש שהתירו בתנאי שהדיח הכבד קודם שרייתו, או שיש במים שישים כנגד דם שעל פניו. והכלי לעולם אסור אא"כ יש בו שישים נגד כל הכבד. **פת"ש**.

קפב ואפילו דבוק בעוף מועיל שישים, כיוון שסבירא ליה שאין אומרים חניני בשאר איסורים. **דלא כרמ"א** שלשיטתו אומרים חניני תמיד.

סיכום סימן ע"ה

סעיף א:

בגמרא- **אמר רב מרשיא- אין מחזיקים דם בבני מעיים.** ובכלל בני מעיים הם- כרכשאי, מעיא והדרא דכנתא^י. מוסכם על הראשונים^{יד} שמה שנאמר שלא מחזיקים בהם דם היינו דוקא בדיעבד אם כבר נתבשלו. אך לכתחילה הם צריכים הכשרה כשאר בשר. **אך בריטב"א** כתב שאין חוששין למלחו, ומשמע שאף לכתחילה אין צורך למלחו. נחלקו הראשונים האם כרס נחשבת בכלל 'מעיא'- **לדעת המודכי ור"ת** הכרס אינו בכלל מעיים. **אך רש"י, רא"ש וראב"ן** (בשם הראשונים) כתבו שכרס בכלל מעיים.

ופסק מרן- **אין מחזיקין דם בבני מעיים**, כגון בפרס ובקבה ובדקין. ובחלחלת בלא שמן שעליהם. לפיכך אם בשלם בקדרה בלא מליחה, מתר, אלא אם כן אסמיקי^י. הגה: וכל שפך אם נמלחו בכלי שאינו מנקב, דמתרים (מרדכי). מיהו לכתחלה צריכים מליחה בכלי מנקב, והדחה ותחלה, כשאר בשר.

וגיש חולקים בפרס, ואומרים דמחזיקין בה דם, ואפלו בדיעבד אסור בפרס ובית הכוסות כשאר בשר (מרדכי ור"ן ואו"ה).

אבל שמן שעליהם, דינו כשאר בשר. י' לפיכך כשמולחים החלחלת ושאר מעים, אין מולחין אותם בצד פנימי מעבר המאכל, אלא בצד החיצון ששם השמן דבוק.

הגה: ואם מלח החלחלת מצד פנים ולא מצד חוץ, הוי כאלו לא נמלחה קלל, ואם נתבשלה קד, טרפה^י, אם יש עליה שמן מבחוץ. ואם לא נתבשלה עדין, יחזר וימלחנה מבחוץ^י ומתרת. (ארך בשם הרשב"א).

ביצים הנמצאים בעופות לאחר שחיטה, אם לא נגמר החלבון שלהם, רק החלמון לבד, צריכים מליחה^י כשאר בשר, ומתרת למלחן עם בשר.

ואם נגמר אף החלבון, אפלו הקלפה קשה עליו כמו שהיא נמפרת בשוק, נוהגין למלחה, אך יזהר שלא למלחה עם בשר (מהרא"י בהגהת ש"ד).

מיהו בדיעבד, אין לחוש^י (ד"ע).

וכל שפך, אפלו של עופות, דינו כשאר בשר לענין מליחה והדחה (מרדכי).

אם דבוק חתיכת קבד בחתיכת עוף, ואין סי' פנגדו, דאין קמא לן בכל האסורים חתיכה נעשית נבלה, כדלקמן סימן צ"ב. ואם אין הקבד דבוקה, מצטרף כל מה שבקדרה לבטל הקבד, ואם יש ששים בכל, הכל מתר. (מרדכי בשם ראב"ה)

מיהו הקבד עצמה אסורה כמו בלב (רי"ז^י), כמו שנתבאר לעיל סימן ע"ב.

עוף שמלאוהו בביצים^{קצ"ח} ונמצא בו לב או בקצט, דינו כמבשול ובעיניו סי' מן העוף בלא המלוי, ואם לאו, הכל אסור. ואם מלאוהו בבישר ואין שם ביצים הנקרשים ומעבבים הדם, דינו כצלי. (ארך בשם אגדה).

סיכום סימן ע"ד

סעיף א:

בגמרא (קיא.)- **טחלא שומנא בעלמא הוא,** ואף לשמואל עשו תבשיל טחול ביום שבו הקיז דם.

ופסק מרן- **הטחול, אף על פי שיש בו מראה אדמומית ונראה כרובי דם, דינו כשאר בשר.**

הגה: יש אומרים שנהגו שלא לבשל הפליות או ביצי זכר, אפלו לאחר שנקר אותו, משום דאית בהו רב דם. ובדיעבד אין לחוש (אגור וארך בשם רוקח"א),

ומתרת למלח כל אלו עם שאר בשר אף על פי שיש בהם רב דם, ובלבד שישירו הקרומים והחלב מהם.

^{קצ"ח} בתו"ח כתב שנראה להתיר אף את הכבד, כיוון שלרוב הפוסקים היא פולטת ואינה בולעת. אך כיוון שרי"ו מחמיר, ביטל דעתו מפניו. והש"ך כתב שצ"ע בדין שכתב הרמ"א, מכיוון שבריי"ו במקום אחד מבואר שהכבד מותרת, וגם מה שהחמיר במקום אחר נראה שזה לא אליבא דהלכתא לדין.

^{קצ"ח} מכיוון שהביצים נקרות מהר, אף אם נצלו אנו מחשיבים אותם כבישול. יש לציין שלרמב"ם וסמ"ג אין חילוק זה, כמבואר בסיכום סימן ע"ז.

^{קצ"ח} ומדובר שהם דבוקים בעוף, ומשום כך אין המילוי מצטרף לבטלם בשישים. אך אם אינם דבוקים פשוט שהמילוי מצטרף ש"ך. **דלא כרש"ל ולבוש** שהבינו שבכל אופן המילוי לא מצטרף (כי הם נחשבים כתבשיל אחר. מהרי"ל).

ואם יש שישים כנגד כל העוף (והמילוי, לדעת רש"ל) גם המילוי מותר לדעת הש"ך. **אך לדעת רש"ל וב"ח** המילוי לעולם אסור (שחוששים שבלע יותר דם). ומי שליבו נוקפו יחמיר לאסור המילוי לבדו. ט"ז.

^י משמע שאם יש בשר וביצים ביחד- דינו כמבושול. ש"ך. והרש"ל חילק- אם הבשר לא נמלח אז מצטרף כל המילוי לבטל, אך אם נמלח הכל נחשב כמילוי ביצים. (מכיוון שהמלח גורם לבשר להיקרש)

^{יא} הטעם- משום רוב דם שבה. אך הב"י כתב 'אנו נהגנו לבשלם ולא שמענו פוצה פה'.

^{יב} כרכשא = לחולת, הם המעיים הדבוקים בפי הטבעת.

^{יג} הדררא דכנתא = דקין, הם המעיים שסובבים סביב שומן שנקרא כנתא.

^{יד} רש"י, מרדכי, תרומה, ראב"ה ואו"ה. והטעם בזה הוא משום שאי אפשר לנקר אותם מהשומן שלהם, שבו מחזיקים דם. ומשום כך מקילים לכתחילה למלחו רק בצד החיצון. ש"ך.

^{יז} לדעת הדרישה קורקבן הריהו בכלל בני מעיים, והביא ראה מכך שכתב הטור שקורקבן אינו חהר"ל כיוון שיבני מעיים אוכליהם לאו בר אינשי. אך הש"ך והט"ז חלקו עליו ודחו ראיתו, שרק לענין כבוד אנו אומרים שאינו חהר"ל, אך מדין דם עיניו רואות שיש בו ריבוי דם.

^{יז} כ"כ הרמב"ן. מדלא קאמר אין דם בבני מעיים'.

^{יז} כ"פ תוספות, רא"ש ורשב"א. **דלא כשבלי הלקט** שכתב שדין השומן כדין המעיים.

^{יח} ואם יש שישים כנגד השומן והגידים, מותר הכל. תו"ח. ולא מחמירים לאסור את השומן עצמו- א. כיוון שנימוח. ב. כיוון שאין דם בעין בשומן, סומכים על עיקר הדין שאף החתיכה ניתרת ע"י ביטול. ש"ך.

^{יט} אף לאחר י"ב שעות. ש"ך.

^{יז} וצריכים ג"כ שריה. מנחת יעקב בשם מהרי"ל ואו"ה.

^{יח} האחרונים כתבו בשם רש"ל, שאין למלוח שום ביצה עם בשר, ואף בדיעבד נאסרת הביצה.

והטעם- מכיוון שענינו רואות שאין הביצה פולטת לא דם ולא ציר ולכן תבלע מדם בשר הנמלח איתה. ואפילו בביצה עם קליפה בולעת, כדין כלי חרס שנמלח בו בשר שנאסר לאכול בו רותח. אך אין לאסור את הבשר הנמלח עימה, מכיוון שהוא טרוד לפלוט.

נחלקו הראשונים בדיון מליחה בני מעיים עם שאר בשר- לדעת ר"י וסיעתו^{יב} מותר, משום דדמא משרק שריקריי, ועוד שיש להם ציר, וכל שפולטים ציר לא בולעים דם. אך רבינו יואל, רבנו שמואל ור"י שירליאו"ן אסרו, מכיוון שהם לא פולטים דם הם יבלעו דם מבשר אחר. ופסק מרן- **בני מעים בלא שמן שעליהם, אף על פי שאין מחזיקים בהם דם, מתיר למלחם עם בשר.** הגה: ויש אוסרים למלחם עם בשר, והכי נוהגין לתתלה, ובדיעבד מתירי.

פסק מרן- **שמן הפנתא** (פרוש שמן הדקים אינטרייליא בלע"ז) **שעל הדקים, מלאה חוטים דקים מלאים דם ולפיכך יש אוסרים אותה לקדרה, אפלו על ידי חתיכה ומליחה** (בה"ג ורה"ג^{יט}). **ועכשו נוהגין התר, ואותם חוטים של דם כשאדם בקי בהם מותר, ונפשלים היטב עד שלא ישאר אחד מהם** (רשב"א).

סיכום סימן ע"ו

סעיף א:

פסק מרן ע"פ רוב הראשונים^{יטו}- **הצלי אין צריך מליחה, לפי שהאש שואב הדם שבו מעצמו.** **אבל אם דם אחר נטף על הצלי, אפלו אותו דם הוא צונן, לא אמרינן שהאש שואבו, ואוסר ממנו כדי נטילה**^{י"ז}.

סעיף ב:

בסעיף הקודם נאמר כי צלי לא צריך מליחה. במידה ואדם בכל אופן רוצה למלוח את הצלי כתב **הרשב"א**^{י"ח} שהוא צריך להקפיד לצלותו מיד לאחר מליחתו, שאם לא כן אין בכוחה של האש להפליט מהמלח את הדם שנפלט על ידו. אך הרב המגיד כתב שאין לחוש בדבר זה, שהאש שורפת כל הדם^{י"ט}.

בדיון הדחת צלי אחר צלייתו נחלקו הראשונים:

רא"ש ור"ן- אין צריך הדחה כלל כי האש שואבת הדם. **או"ה**- אם רוצים לבשלו אחר צלייתו יש להדיחו, ואם רוצים לאכלו כד, אין צריך להדיחו. **דעת האגודה** וסיעתו^כ- צריך תמיד להדיח את הבשר שלוש פעמים לאחר צלייתו^{כא}.

ופסק מרן- **רצה למלח צלי ולאכלו בלא הדחה, עושה, ואין לחוש לדם שעל המלח. ויש מי שאומר דהני מלי כשמולחו וצולוהו מיד, אבל אם שקה במלחו, המלח בולע ונאסר, לפיכך מדיחו יפה קדם צליה**^{כ"ב}.

הגה: ויש אומרים דצלי בעי הדחה תחלה (רמב"ן)

ויש אומרים דצריך גם כן קצת מליחה תחלה (רש"י).

והמנהג להדיחו תחלה וגם למלחו קצת פאשר נתחב בשפוד, וצולוהו מיד קדם שייתמלא המלח דם (הגש"ד).

מיהו אם לא הדיחו ולא מלחו כלל, או מלחו בלא הדחה תחלה, ונצלה קד, מתיר, ובלבד שלא שקה^{כ"ג} קד במליחתו בלא הדחה שעור מליחתו, אבל אם שקה קל קד קדם שצלאו, אסור (קד משמע בארץ).

ואין חלוק בכל זה בין אגוזות ושאר עופות החלולים (מרדכי והגש"ד^{כ"ד}), ובלבד שלא יהיו מלואים בביצים או בשאר בשר^{כ"ה}. אבל אם הם מלואים, דינם כבשול, וצריכים מליחה תחלה כמו לקדרה (ש"ד).

ונהגו להחמיר כשצולין בשר בלא מליחה, (שלא) להפך השפוד תמיד כדי שיזוב הדם, ובדיעבד אין לחוש. ואנן

^{יב} תוספות, רא"ש, מרדכי, רשב"א ור"ן.

^{יג} האחרונים העירו שרק לדעת ר"ת אומרים דם משרק שריק במליחה, וכאן אף הם סוברים כד, מכיוון שמצרפים לכך את הסברא שהמעיים פולטות ציר. וכ"כ מהרש"ל.

^{יד} או"ה. ורש"ל התיר אף לכתחילה והעיד שכן המנהג.

^{טו} ואין זה דומה לורידי צואר שהדם יוצא מהם ע"י חיתוך ומליחה, מכיוון שמרוב דקותן של ורידי הכנתא אין המלח מפליט מהם הדם. סמ"ג.

^{טז} תוספות, רא"ש, ר"ן, רשב"א. **דלא כרש"י** שסובר שצלי צריך מליחה קצת. (ואף הרמב"ם פסק שצלי מולח וצולוהו מיד, ולא צריך להשהותו במלחו, וביאר ה"ה שפסק כן ע"פ גרסתו בגמרא בסוגיא של מליחה לקדשים- 'וכן לצלי, וכ"פ הראב"ד)

^{יז} כ"כ תוספות ורא"ש. וטעם הדבר- כאשר נוטף דם ע"י צליה ומליחה על בשר, אנו אומרים בו שהוא משרק שריק וכולו כד פולטו. מה שא"כ כאשר מדובר על דם בעין, שחמור יותר.

האחרונים כתבו שע"פ שיטת רמ"א לאסור בכל צלי עד שישים, גם כאן אסור, ולא מספיק כדי נטילה (נטילה=עובי אצבע. ט"ז).

^{יח} וכ"פ הגש"ד, וכן מוכח ממרדכי, תרומה וסמ"ק.

^{יט} שאם כדברי הרשב"א היה ראוי לחכמים לגזור שלא למלוח את הצלי שמא ישחנו. והשיב הב"י על קושיות, שמכיוון שבדיעבד הצלי מותר על ידי שדיחנו, אין טעם לגזור זאת. ועוד נלע"ד שדם שבשלו אינו אסור אלא מדרבנן, והוי גזירה לגזירה. ^כ אגור, ש"ד ומהר"י מולין.

^{כא} רש"ל חלק על דבריהם ופסק שלעולם צריך רק הדחה אחת. ותמה עליו הש"ך איך חלק על הגדולים.

^{יב} ואם לא הדיחו קודם צליה ידיחנו לאחר צליה.

האחרונים ביארו שכל זה מייירי במקרה שהבשר הודח הדחה ראשונה, שאם לא כן, המלח מבליע את הדם שעל פני החתיכה בחתיכה ואוסרה, **דלא כלבוש** שמשמע ממנו שהוא יותר ע"י הדחה לאחר הצליה. (ונלע"ד שכל זה ע"פ שיטתם לעיל בסיומן ס"ט שטעם הדחה ראשונה משום דם שעל פני הבשר, אך למאן דאמר שהטעם משום ריכוך, יהיה מותר הבשר, כפי שמותר למלוח שנית בשר שנמלח ללא הדחה ראשונה. וראיתי ושם לבבי שכן הסבירו ביהוראה ברורה. וזה שכרי מכל עמלי)

^{יג} ט"ז (ע"פ התו"ח) ורש"ל פסקו שאף אם לא שהה כלל, אין להתירו, אך נקוה"כ כתב שהרמ"א ביטל דעתו מפני האו"ה.

^{יד} המרדכי כתב הטעם- כבוכ"פ. אך הב"י כתב שע"פ זה צריך להמתין בצליה עד שיזוב כל דמו, ולא נהגו כד. לכן ביאר שהטעם הוא משום שאף אם פירש דם מדופן לדופן זה נחשב שהדם פירש בתוך החתיכה, ולא כדם שפרש ונבלע שוב. וכל זה **דלא כסמ"ג** (וחשב לו האו"ה לכתחילה, ומהר"ק אסר אף בדיעבד) שסובר שבחתיכות עם חלל יש לחוש שהדם נפלט מדופן לדופן ע"י הצליה ונחשב כדם שנפלט מחתיכה לחתיכה. (וקשה לי, שהרי ביארתי לעיל בהערה ב שהדם הנפלט ע"י צליה אפילו מחתיכה לחתיכה אומרים בו כבכ"פ. וי"ל שכיוון שחלקו הפוסקים על הסמ"ג נדחתה גם סברא זו)

^{יז} בבשר אסור רק לכתחילה, מכיוון שצריך למלחו תחילה בפע"צ. ש"ך. או שמדובר על שילוב של בשר וביצים. ט"ז.

חֲלוּק בְּכָל זֶה בֵּין אִם רוּצָה לֶאֱכֹלוּ כֶּךָ צָלִי, אוּ רוּצָה לְבַשְׁלוּ אַחֵר כֶּךָ, רַק שְׂיִצְלָנוּ תַחֲלָה כְּדִי שְׂיִהָא רָאוּי לֶאֱכִילָהּ, דְּהֵינּוּ כְּחֻצֵי צְלִיתוֹ. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל צָלִי צָרִיךְ הַדְּחָה אַחֵר צְלִיתוֹ, מִשּׁוּם דָּם הַדְּבוּק בּוֹ, וְכֵן נוֹהֲגִין לְכַתְּחֻלָּהּ. מִיְהוּ אִם לֹא הִדְיָחוּ, וְאֶפְלוּ בְּשָׁלוּ כֶּךָ, מִתָּר. וְאֶפְלוּ נְמַלַּח תַּחֲלָה קֹדֶם צְלִיתוֹ וְלֹא הוֹדַח אַחֵר הַמְּלִיחָה, אֶפְלוּ הֵכִי מִתָּר וְלֹא חִיָּשִׁינָן לְדָם וּמְלַח שְׁעָלֵי, דְּנוֹרָא מְשֻׁבָּב שְׂאִיב (כֹּל זֶה מֵאוּ"ה).

סעיף ג:

פסק מרן ע"פ הרשב"א - לא נקב הורידים [בעוף] בשעת שחיטה, אסור לאכלו, ואפלו צלי, עד שיחתך אבר אבר ויצלה. רצה לאכל ממנו בשר חי, אסור עד שיחתך ומלחי. ואם נקר הבשר מחוטי דם, אוכל אפלו בלא מליחה, חי או צלי, ואפלו כולו כאחד. ויש שהחמירו שלא לאכלו כולו כאחד, אפלו בצלי אלא לאחר חתיכת הורידין ורב שני הסימנים. (גדולי המורים).

סעיף ד:

נחלקו הראשונים בדין סכין ושיפוד שמשותפים בהם עם בשר רותח שלא סיים לפלוט דמו. והביא מרן את דעותיהם^{ר"כ} - יש מי שאוסר לחתך בסכין צלי שאצל האש שלא נמלח, כל זמן שאינו נצלה כל צרכו, מפני דם שנבלע בסכין. (סמ"ג ר"כ) ויש מי שאוסר השפוד שצלו בו בשר בלא מליחה. ויש מי שהורה שאסור להשהות הצלי על השפוד לאחר שהוסר מן האש, לאחר שפסק הבשר מלזוב, שמא יחזר הבשר החם ויבלע ממנו^{ר"ל}. (רשב"א בשם ראב"ד ורבנו יונה^{ר"ב}) ויש מתירין בכל זה, וכן המנהג להתיר. (רא"ש ר"ן ומרדכי^{ר"ג}) ואנו נוהגין לכתחלה, ומתירין בדיעבד^{ר"ד} (מהרא"י ואו"ה).

סעיף ה:

בגמרא (ק"ב). אמר רב נחמן בשם שמואל - ככר שחתך עליה בשר (צלוי) אסור לאכלה, ודוקא אם הבשר אדום והמוחל עבר בככר מצד לצד והוא עבה.

^{ר"ב} ולא נחשב דם שלא פירש, מכיוון שהדם שבורידים כנוס. ש"ך.
^{ר"ב} ואם ימלחנו יהיה מותר לבשלו כשאר בשר. ש"ך.
^{ר"כ} הביאור של סברותיהם נכתב בגר"א בצורה מתומצתת ומופתית, ועל פיו ביארתי גם אני.
^{ר"כ} לדעת הסמ"ג אין לאסור בשר המונח בשפוד משום שכבולעו כן פולטו. מה שא"כ בסכין שרק חותכים בו את הצלי ולא משחים אותו על האש.
^{ר"ל} אבל בעודנו על האש, אפילו אם פסק הבשר לזוב שרי, משום דכבולעו כן פולטו. ש"ך דלא כלבוש.
^{ר"ל} ולדברי הרא"ש, אף אם לא פלט כל דמו אינו אוסר את עצמו - שכל זמן שהוא חם הוא פולט ואינו בולע, וכשמתקרר, הדם שבו הוא דם שלא פירש. ט"ז
^{ר"ב} סברתם היא שהמתכת בולעת מהדם ואין אומרים בה כבולעה כן פולטה, שרק בבשר שייך לומר כן, ועל כן צריך להקפיד ולהסיר הבשר מהשיפוד מיד כשהוסר מהאש כדי שלא יבלע ממנו.
^{ר"ב} סברתם היא משום שהאש שואבת את הדם ואינה נותנת לו ליבלע בסכין ובשפוד.
^{ר"ד} הרש"ל החמיר לאסור השפוד אף בדיעבד. וכתב ה"ט"ז להחמיר כמותו במקום שאין הפסד מרובה.
^{ר"ה} ומהם - הרמב"ם, הרשב"א והר"ן.
^{ר"ו} בדרכ"מ כתב שנראה מדברי הטור בסו"ס ס"ט ששיעור זה הוא חצי צלייתו.
^{ר"ו} הרש"ל כתב לאסור אם המוחל עב. אך הש"ך האריך להוכיח מהראשונים שאין איסור אף במוהל עב.
^{ר"ח} דלא כראב"ד שאוסר משום מראית העין.
^{ר"ט} נחלקו הראשונים בדין הכלי עצמו:

אך לדעת רב הונא ורבא הככר מותר, שהמוחל אינו דם אלא 'חמר בשר'. וכ"פ הראשונים^{ר"ה}.

ונחלקו הראשונים באיזו רמת צליה צריך להיות הצלי כדי שיהיה מותר לחתוך אותו על הככר:

לר"ן - מספיק שיצלה כמאב"ד (שלישי בישול, לשיטתו).

לרשב"א - שיצלה עד שיהיה ראוי לאכילה לרוב בני אדם^{ר"ל}. צלי שלא נמלח וחתכו על גבי כפר, אף על פי שיש בכפר מראה אדם, מתר אם נצלה עד כדי שהיה ראוי לאכילה לרב בני אדם^{ר"ל}, דהיינו חצי צלייתו. והוא הדין שהמוהל בלא כפר נמי שרי (רשב"א^{ר"ל}).

סעיף ו:

בגמרא (ק"ב). אמר רב נחמן בשם שמואל - אין מניחין כלירט תחת הבשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו.

ואיך נדע זאת? מר זוטרא בשם רב פפא אמר - משתעלה תמרתו^{ר"ב}. (פירש"י - שהבשר מעלה עשן שהגחלים יעלו עשן)

הקשה עליו רב אשי - ושמא רק החלק התחתון הגיע לשיעור זה ולא החלק השני!

אלא אמר רב אשי - כדי להתירו צריך לתת שם שני גללי מלח^{ר"מ} ולשפוך את השומן לכלי אחר.

לדעת חלק מהראשונים^{ר"ב}, רב אשי מתיר לשים את הכלי מתחת לבשר כבר מתחילת צלייתו, וע"י גרגירי המלח הדם נפרד מהשומן. אך לדעת חלק מהראשונים^{ר"ב} רב אשי בא להוסיף על רב פפא ולהצריך בנוסף לשים שני גללי מלח מחשש שמא לא נצלה הבשר כדי צרכו.

להלכה כתבו הראשונים^{ר"ב} שקבלה בידינו מהגאונים שצריך לשים מלח בשיעור מסויים שאין אנו בקיאים בור"מ. אך פשוט שאם הבשר פלט כבר כל דמו אין איסור לשים כלי תחתיו. כ"כ הרשב"א^{ר"מ}.

וע"פ זה פסק מרן - בשר שצולין בלא מליחה, אין נותנין כלי תחתיו לקבל שמנונית הנוטף ממנו, עד שניצלה עד שיהא ראוי לאכילה על ידי צליה זו^{ר"מ}.

לרא"ש - הכלי אסור כל עוד שהבשר לא נצלה עד שיזוב כל דמו, כיוון שהדם מונח עליו ונבלע בו. (והסיבה שהשומן מותר היא שהדם לא נבלע בו, שכן הדם שבכלי נחשב ככלי שני. ב"י)

לר"ן - הכלי מותר, אך דוקא אם נצלה הבשר כמאב"ד קודם שנתנוהו. (ואעפ"כ צריך לתת גללי מלח כדי להתיר השומן, משום מראית העין)

^{ר"ב} ושיעור זה הוא בכדי שיגיע הבשר למאב"ד שהוא שליש בישולו. ר"ן. והב"י הסתפק בדעת הרשב"א האם מספיק שליש בישול או שצריך שיגיע לכדי שיהא ראוי לאכילה לרוב בני אדם. ^{ר"מ} והרשב"א כתב שהיו נותנים בו גם מים. ולא משמע כן משאר המפרשים. ב"י.

^{ר"ב} רמב"ם. וכן נראה מדברי הר"ף והרא"ש שהשמיטו את עניין 'משתעלה תמרתו'.

^{ר"ב} רשב"א וטור. וכן נראה שהבין הטור ברא"ש.

^{ר"ב} רש"י בשם בה"ג, רא"ש, סמ"ג, תוספות, ר"ן, תרומה.

יש לציין שהרמב"ם פסק דין זה להלכה ולא חשש לכך שאין אנו בקיאים.

^{ר"ה} כי אם נשים מעט מידי מלח לא יהיה בכוחו למשוך את הדם, ואם נשים יותר מידי מלח יש חשש שיבטל את כח הדם ויתערב ביחד עם המלח. ר"ן. והרשב"א כתב שכל זה לכתחילה, אבל בדיעבד, כיוון שמדובר על דם שבשלו, וזהו רק חשש שמא לא נצלה כדי צרכו, השומן מותר באכילה. (ומטעמים אלו התיר אף את הכלי עצמו. כדעת הר"ן דלעיל)

^{ר"מ} דלא כב"ח שמתיר אף בנצלה חצי צלייתו רק ע"י גללי מלח. שכן מבואר בפוסקים (או"ה ורשב"א) שבחצי צלייתו כבר זב כל דמו, ולמה נצריך גללי מלח? ש"ך.

^{ר"מ} היינו חצי צלייתו. כ"כ האחרונים. ואין להקשות מדברי הר"ן שבו מבואר שכל הדין של הגמרא הוא על צלי שנצלה כמאב"ד,

סיכום סימן עז

סעיף א:

בגמרא בפסחים (עד.)- אמר רבא- מולייאתא (-עופות שלמים וכדו' שממלאים בחללם בשר) מותרת. והקשה לו אביי- והרי היא בולעת דם! והשיב לו- כבולעה כד פולטה. וכך היא מסקנת הגמרא שמולייאתא מותרת אפילו פיה למעלה.

נחלקו הראשונים האם ניתן להתיר מולייאתא בבישול-

לרמב"ם וסיעתו^{רמ"ה}- מולייאתא מותרת דוקא לצלי, שהאש שואבת הדם. אך בבישול אסורה.

לרא"ש וסיעתו^{רמ"ט}- הגמרא עוסקת במולייאתא צלויה, מכיוון שדנו על בשר שלא עבר מליחה, אך אם הכשירו את הבשר כדינו לקדרה, מותר לעשות ממנו מולייאתא בבישול.

כאמור, במולייאתא יש שני חלקים- המעטפת והמילוי. ונחלקו הראשונים בדין צליית מולייאתא שרק חלק ממנה

עבר מליחה-

תוספות- לא משנה איזה חלק נמלח, המולייאתא מותרת, שהאש שואבת הדם.

הגהות מיימוני בשם **תוספות ואו"ה**- אם נמלח החלק החיצוני בלבד, החלק הפנימי נאסר^י.

ופסק מרן: **עופות או גידים שממלאים אותם בשר שלא נמלח, אם לצלי, מתר אפלו פיהם למעלה, ואפלו אם נמלח החיצון, דכמו שבולע דם המלואים כד פולטורי^א.** הגה: וכל שכן אם נמלח הפנימי ולא החיצון, דשרי (או"ה), דנורא משאב שאיב הדם מן החיצון ואינו נבלע בפנימי^{יב} (ד"ע).

ולקדרה אסור עד שימלח חיצון לבדו ופנימי לבדו, אבל אם לאחר שמלאו מלח החיצון, אינו מפליט דם שבפנימי^{יג}.

וכל זה בדיעבד, אבל לכתחלה אין לעשות שום מליאתא, רק אם נמלחו שניהם (אגור ומרדכי^{יד}).

וכל זה מירי שאין במוליתא זו רק בשר או עשבים^{יה}, אבל אם יש שם ביצים הנקשרים, דינו כאלו נתבשל בקדרה, ואפלו בדיעבד יש לאסור אם לא נמלחו שניהם. (הגש"ד בשם מהרי"ט ואר"י^ט),

בשר שלא נמלח ולא הודח שנצלה עם בשר שנמלח והודח, מתר בדיעבד. אבל לכתחלה אסור לצלות בשר שנמלח עם הבשר שלא נמלח, ואפלו הודח^{יז} (או"ה וב"ז).

סיכום סימן עח

סעיף אי"ח:

בגמרא בפסחים (עד:) מבואר שהטופל עוף בבצק- אם הבצק מקמח סולת גסה, מותר, מכיוון שהבצק מפורר. אם הבצק הוא מקמח דק, מותר, בתנאי שצבעו זך ככסף. ואם הבצק משאר קמחים: אם התאדם הבצק אסור, ואם לא מותר.

בביאור עניין הטפילה נחלקו הראשונים:

רש"י ורשב"א- טפילה היינו פשטידה מבצק שבתוכה בשר. **ר"ת וסיעתו^{יט}**- טפילה היא שיפוד עם בשר שטחו עליו בצק^ס.

בשבלי הלקט כתב שבימינו אין אנו יודעים להבדיל בין הקמחים, ולכן אין להתיר אא"כ נמלח הבשר כדינו.

וכתב **הב"י**, שיתכן שמטעם זה השמיטו **הרי"ף והרא"ש** דין טפילה לגמרי.

ופסק מרן- **הטופל בצק בעוף שלא נמלח, אף על גב דבגמרא מפליג בין סמידא לשאר קמחי ובין אסמיק ללא אסמיק, אנו השתא לא בקי אין במלתא, ובכל גונא יש לאסורי^א.**

אבל אם נמלח, ושהה כדי מליחה ואחר כך הודח, מתר בכל גונא. (מ"מ וריב"ש^{יב})

הגה: ודוקא לטפל בבצק, אסור, אבל מתר למשח בשומן או בציר בשר שלא נמלח, דאין זה מעכב הפליטה (או"ה^{יג}). ופשטיד"א יש לו כל דין בשול בקדרה, בין לקלא בין לחמרא (רש"י, מהרא"י ואר"י^{יד}).

ש.ו.ש.ר.ש

(שלים ולא שלימו רחמי שמיא)

^{יה} ואם יש בשר וביצים ביחד אסור, שהביצים מחשיבים אותו כמבושל. או"ה. דלא כרש"ל שכתב שנחשב כמילוי בשר.

^{יז} **לרמב"ם וסמ"ג** אין חילוק בסוג המילוי ובכל אופן מותר. (סברתם- כל עוד אין הבשר מתבשל בנוזל, אין להחשיבו כמבושל אלא כצלוי)

^{יח} **באו"ה** למד זאת מדין צליית בשר עם כבד, שאסור לכתחילה משום שהוא מרובה בדם (וחוששים שמא יהפך השיפוד), אך בדיעבד דם משרק שריק.

^{יט} כל סימן זה עוסק בצליה. שאם מבשלו אין שייך שיפלוט דמו, כי הכל נשאר בקדירה. כך מבואר בש"ך.

^{יט} **ריב"א, רמב"ם, אגודה, מרדכי וסמ"ג.**

^ס שכן משמע לשון טפילה. ועוד, שבפשטידא רואים שמקום מושבה בתנור יבש, ואין הדם נוזל ממנה.

^{סא} ואפילו בטפילה לפי פירוש ר"ת יש לאסור. שאין אנו בקיאים. אא"כ יש שישים. ש"ך.

^{סב} **דלא כרמב"ם וגאונים** שסוברים שאף בנמלח והודח נאמר דין זה, מכיוון שהבשר טעון גם חליטה.

^{סג} חברי ר' אילן יחזקאל טאוב שליט"א הפנה אותי ל**פרמ"ג**, שם מבואר **שהאו"ה** התיר רק בדיעבד בטיחת שומן, אך **הרמ"א** התיר לכתחילה, שמכיוון שהוא משהוא בעלמא אינו מעכב הפליטה. ודפח"ח.

^{סד} וכתב **בתו"ח** שבכל אופן את אותה חתיכה שהאיסור דבוק בה צריך לזרוק. **ובב"י** הסתפק האם פשטיד"א נחשבת כבישול,

וממילא נאסר הותר הכל. או שמא מכיוון שאין שם רוטב יש להתיר ע"י קליפה.

שאף בו צריך גללי מלח, שכן לשיטתו מאב"ד הוא שליש בישול. אך בחצי בישול הצלי אינו פולט דם כלל.

בפת"ש כתב שבשר ששהה ג"י ללא מליחה (שמותר רק לצלי) אין לקבל שומנו אף לאחר חצי צלייתו, אך בדיעבד מותר.

^{רמ"ה} **גאונים ורא"ה.** טעמם משום שמצריכים שהבשר יעבור חליטה קודם שיבשלוהו.

^{רמ"ט} **ראב"ד, רשב"א, ריב"ש וטור.** משום שלשיטתם אין צורך בחליטה.

^{יז} **הגהו"מ** לא פירשו טעם הדבר. ונ"ל שמכיוון שאין לבשר החיצוני דם לפלוט, הבשר הפנימי פולט דמו ומתבשל בו. מכיוון שנקבי הפליטה של הבשר החיצוני סתומים.

^{יח} ואין זה דומה לבשר שנמלח ואח"כ נפל לציר שאסור, מכיוון שכאן מיד בשעת הבליעה באה הפליטה. מה שא"כ שם שרק לאחר זה בא להפליטו. **רא"ש.**

^{יט} **הש"ך** חלק על הבנת רמ"א באו"ה, וכתב כי במידה והפנימי נמלח כדינו, אזי אם החיצון לא נמלח כדינו, הפנימי נאסר, כיוון שהפנימי נמלח אין אומרים כבולעו כד פולטו, ואין אומרים שהאש שואבו (ואע"פ שהאש שואבת דם מהחיצון, עדיין נבלע מעט דם בפנימי, ולא יפלטנו ע"י הצליה, מכיוון שהבשר עטוף ב'חציצה'. **מחצה"ש**).

^{יט} **רש"ל** החמיר לאסור אף את המעטפת, ופירש שאוסר את צד הפנימי של החיצון. ולא דומה לחתיכה שנמלח מצד אחד, כיוון שכאן הבשר הפנימי דוחק ולא נותן לו לפלוט דמו. וכ"פ **הט"ז.**

^{יט} טעם הדבר, משום שמנהגם להחמיר **כרש"י** שמצריך מליחה מועטת אף לצלי.